

מבוא

אל

הנקוד האשורי או הבלאי

על פי כתבי יד

המונחים באודיסא בבית האוצר של חברת דורשי הקורות והקדמוניות
בצירוף לוח התנועות ופאקסימילע.

ונלוח אליו

ספר יסוד מספר

להחכם

רבי אברהם בן עזרא ז"ל

יצא לאור פעם ראשונה מתוך כתבי יד מתוקן ומבואר

מאת

שמחה פינסקער

איש אודיסא.

שנת תרכ"ג לפ"ק.

ווין

בדפוס המשובח של פהיליפפ בענדינער.

Einleitung

in das

Babylonisch-Hebräische Punktationssystem

nach den

im „Odessaer Museum der Gesellschaft für Geschichte und Alterthümer“

befindlichen Handschriften (unicis)

bearbeitet

(mit Vokaltafel und einem Facsimile)

nebst einer

Grammatik der hebräischen Zahlwörter

(Jesod Mispar)

von

Abraham ben Ersa

aus Handschriften herausgegeben und commentirt

von

S. Pinsker.

(Mit Unterstützung des Kais. Russischen Ministeriums für Volksaufklärung.)

Wien, 1863.

Typografische Anstalt von Philipp Bendiner.

הערה לספר יסוד מספר ולבאורו.

אמר המבאר זה הצאור על ס' יסוד ומספר להראש"ע ז"ל חזרתיו עוד בשנת תר"ד לפני י"ח שנים, והיו לפני שלשה כחצי יד, ואחד וזה נשנת הר"י ליגריה, אשר על גליוניו נמלאות גם נוסמאות אחרות ונתוך ספרים אחרים, ואספתי כולן בצאורי, אבל כל הכ"י השלשה יחד נמלאים שזוטים וטעותים שתקנתיים עפ"י אונדל"א וסנרא, אך הכנסתי התיקונים בגוף הספר, והנוסמאות הטועות לדעתי שנתי להן נקיים בצאורי. — והנה הסנה שהעירתי אז לנמלאכה זו היחה התועלת שראיתי בפרקום זה הספר הקטן צנה שיעזר צנקומות להצנת נמלאים הנאים ששאר ספרי הרב ז"ל הבלתי מוצנים אס לקורם או מפאת השגיות שנפלו בהם בהתרשלות הנעתיקים, אך נה שהניעני כעת לספת זה הספר בנרוף צאורי עליו אל הנצוא לנקוד הצבלי הוא נפני שזאים בצאורי זה צנקומות חדוטים צנקוד קלת הנולות וצאורן עפ"י הנקוד הצבלי הנשונה מכל וכל נמאותו שאלנו צאלה הנולות אשר עליהם רננתי צנקומות הספר הנצוא ובספר לקוטי קדמוניות, ואנרתי נני שיצוא לידו הנצוא הנ"ל לא יננע ונהתצונן גם בצאורי זה צנה ששייך להנקוד הנזכר, ואולי ינאל קלת חדשות ויצרכני בגללן גם אני. —

ספר יסוד מספר

ראַה ספֿר בְּלִיל שְׁפֿר
לְאַבְרָהָם בְּנוֹ מֵאִיר

יְסוּד מִסְפֵּר שְׁמוֹ נִקְרָא
סְפֵרֵי בְּנוֹ עֲרָא

נאם אברהם, זה הספר נחלק לחמש מחלקות:

המחלקה הראשונה הם האחדים שתמלחם אחד וקופם תשעה.

אחד (1) במקום שהוא מוכרת בטעם הענין או במוכרת שהוא על דרך מקרה, שהוא אתנה וזו סוף פסוק (2) 'אמר יתחד

(1) בכ"י מסר. — (2) הרב ממלך צין מלה נומסקט עפ"י הכוונה וצין מלה נומסקט עפ"י נבינה נומסקט אתנה או סוף פסוק, וקורא לראשונה מוכרת צעם הענין, ולשניה מוכרת ע"ד נקרה, ואמר כיון שצמלה אחד מוכרת צין כך וצין כך האל"ף צנגול, כגון אָחַד הנה דרניאל י"ב פעמים פסקוק אחד, ושניהם צמשרת ויכח, אבל צלתי קמוכים כ"א נכרדים צענין, האל"ף צנגול, וכגון עד אָחַד לשמות י"ד שהוא צקוף פסקוק הדין שזה האל"ף צנגול. — והנה הרב יפה קורא לנלה נעומדת צלחנה או צס"ע מוכרת ע"ד נקרה, כי צלחם המעייין עליהן צכה"ק ינאל צנמקומות הרבה לא כיון צשום אופן קנת הכחם הנפסיקים צמלה ון האלות, ושלמי נחום הנמאמר כלוויין היו להיוון צמלה אחרת כמו צישעים כיע י"ע שהלחנת צמלה עיניכס והיה ראוי להיות צמלה תרדמה, וכן שס ע"ו' האלחנת צמלה ובצדקה והוא ראוי לצוא צמלה עולם (יעוין פירושה"ח' כשדיל כ"י), וכן שס כ"ג צ' האלחנת צמלה הָרַד וז"ל צמלה צ"יה, וכן שס כ"ד א' האלחנת צמלה וְלָדָה וז"ל צמלה חָלָה, וכן זכיה ד' יוד האלחנת צמלה אָלָה וז"ל צמלה דוּבַבֵּל, וכן צמהלים פ' י"ח האלחנת צמלה יְמִינָךְ ונקומו צמלה אִישׁ, כי נה עעם למלילת איש ימין, והתנגוויים כולם וכן הנפצשים נחסקו בצלוכה, והכיון: תהי ירך על אִישׁ יְמִינָךְ על בן אדם אמצת לך, ויהיה כפל לשון צמלות שונות, וכן צישע"י ע"ט האלחנת צמלה שרִיקוּת וז"ל צמלה פּשְׁתִּים, וצנקום חורי ז"ל חורו, ע"ד לא עמה יבוש יפקד ולא עמה פניו יחורו (שס כ"ע כ"ב), ויהיה גם הוא כפל לשון צמלות שונות: ובשויעובדי פְּשְׁתִּים, שריקות ואורגים חָרָו (die Gremplerinnen und Weber werben exblaffen) והקצנות והזכרים יורו על ככל צעלי מלאכה זו, וכן הוא מנהג הלשון, כמו: בחורי און וגו' צנרצ יפולו והנה צצני הלכנה (יתקן לי י"ו, ועיין לעיל לד 95) ושנמתי למלוא זה גם צצניוה הנפלא על יעע"י להמכס כשדיל כ"י (הוא אחד ון הפצושים שזכה זה המכס לקדמני צמקומם, וקורא אני עלי צא אחיך בהשתדלותו ויקח צככתך) ודוגמאות כאלו כנו נספוק, עד שחס צלנו להעעים פסקוק מן הפסקוקים מן הקודם אל המאוחר, עפ"י כללי העעמים לא יהיה צידנו לעשותו כל עוד לא נדע נקום האלחנת שהניח המפסיק צמלה ידועה עפ"י עעם ידוע לו ולא לנו. וה"ה לקוף פסקוק שהניחו צעל העעמים צמלות ידועות לא נודע לנו עעמו כמו העשכה פסקוקים שנציא הנלציבע צשם אחד מהגאונים צספרו מלזכים דף ד' וה' וצלמות דף ע"ג. וכמו כן אחרים עוד, כגון צהשע ו' י"א שמלות בשובי שבות עמו שייכים יוסר להסימן שאלחיו. וכבר הוער ג"כ שמלות ישועות פניו (ח' נ"ב ו') נמוצרות עס ונלה אָלָהי חמלה פסקוק ז' שאלחיו, ושהכיון ישועות פני ואלהי, כמו שהוא שס פסקוק י"ב וקיון ע"ג פסקוק ה', וכן הפסיק ג"כ התכגום הקובי. ונמלאחי עזר לזס ג"כ צהכ"י של ד"א חש"ע שנגהגו צג' קנני אוח"ס (אבל לא צשאר הכ"א ספריים) לתת כווח צין פסקוק לעסקו

בשלוש נקודות: תחת האלף, כמו אָחַד הנה לשפת הוי"א (דניאל

אחר שתי הנקודות, אך כאלו לא שמהו צין מלה פניו לנלה אלהי צמקוס ששם הנקודות נמלטה, אלא צין מלה אלהי לנלה עלי. וכן צמקון כש פסקו יוד וי"א חמה כי אלהים משגבי : אלהי חסדו יקדמני וגו' נכלא יוסר כיון לנחם: כי אלהים משגבי אלהי חסדי: יקדמני וגו', כמו שמוכיח ע"ז פסוק י"ח ע"ז והקני חסדי. וכן (שם ל"ז כ"ז) ל"ל אחר מלה חסידיו שתי נקודות קוף פסוק, ולהתמיל צמלה לעולם פסוק מדש, דאליכ ימסר העי"ן צמל"ב דלוג שבמקוין זה, ולא שש המסורכ להלמ"ד צמלש המלה, ואפשר ג"כ שצמקרים קדמונים היה צמלה עולם בלא למ"ד. וכן בשל פְּעוֹנֵי כחו ועצמי עָשָׂשׁוּ : מכל צוררי הייתי הרפה ולשכני מאד ופחד למיודעי (שם ל"א י"א ו"ב) לניך לנחם אחר התיקון של קלס מלוח כד: בשל פְּעוֹנֵי (ע"ד כלו ציגון מיי ושנוני בצמלה דמקודס) בחו, ועצמי עָשָׂשׁוּ מכל צוררי (ע"ד עשה מבעט וגו' בכל ל' ור"כ): הייתי הרפה לשכני (כמו שם ע"ד וי"ד וי"ד וי"ד וי"ד) מְגוֹר (ששמה המלה ונעשה מאד וכן היא בצמק י"ד) ופחד למיודעי, אשר אחני שעתה זה מלאחיו מקוים ע"י הפשיט: אהכרה חילי צמקנסוס ואחדליו בכמי מן כלהון צמל דצני: והויה מקלס לשצני ומלס ללניך דיעני לי. וכן אכלו וישתחוו כל דשני ארץ לפניו יכרעו כל יורדי עפר ונפשו לא חיה: ורע יעבדנו יוספר ליי לרור: יבואו ויגידו וגו' (שם כ"ב ל' ל"א ו"ב), לניך לנחם ג"כ אחר מקון קלס מלוח כד: אָךְ לוֹ ישתחוו כל דשני ארץ (מלה אכלו מוצרה משתי מלות, ואין למעוה על הכ"ף הכעופה, כי לפניס נכתבו כל המלות כחפוז ונלמדוה צלי כווס ציניון. וע"ז הדך שמעמי ג"כ נידודי המכס מו"ה אליהו צמל"ב כ"י שממורה עד כי יצא שויל"ה לניך לקסוה: עד כי יצא שו"ל, ויפה פירש כי כן ער ג"כ המסורכ האלהי על מלך המשיח לך יובילו מלכים שני, ואני מושג ג"כ שמלסר שמה יבא מקרה וא"ו, אולי לניך לקרס עד כי יבא = יובא ע"ד יובל שו"ל, ישי"ח) לפניו יכרעו כל יורדי עפר: ונפשו לאו חיה ורע יעבדנו (מליכס מיה ורע כעין יהיו דגן ור"ל גם הקסיסם אשר כשם לא מיה זעז יענדו אוחו, על דך ישי"ח כ"ח) יוספר ליי לרור יבוא: ויגידו צדקתו וגו'. וכן פתך אבילת תקיאנה ושחת דברך הגעימים (משלי כ"ג ט), מליו הכלסון סיך לפסוק כ"ב הקודס: אכול ושחה יאמר לך ולבו על עמו פתך אכלה תקיאנה, ומליו הני לפסוק כ"ה ושחת דברך הנעימים צאני כקיל אל הדבר מן יצו לשכל מליך. והמקרא מקורס ועניינו צאני כקיל אל הדבר מן יצו לשכל מליך ושחת דברך הנעימים. ע"ד עד יפלה מן כדור כמהר לכור אל פה ולא ידע כי כפשו הוא, עניינו כמהר לכור וגו' כי כפשו הוא עד יפלה מן כדור, וכן כלשך לוח ד' וגו' ויכיהו וגו' (שמות י"ו ל"ד) ועיין כשצ"ס לשמות ע"ו י"ע, ויחכן ג"כ שהלחנה ל"ל צמלה וְשַׁחַתְּ, ומלות דברך הַנְּעִימִים שייכים לפסוק כ"ד, כמו שהעיקרי ע"ז ידדי המכס כי אציהס מרובטעכברג כ"י. ולא לבד אס"ף אלא גם שאר העעמיס המפסיקים לא הונחו מיד צמלה הכלוים, ואליג כן רק דוגמא אחת: מה שהיה כבר הוא (קהלת ד' ה') הפשעא צמלה שהויה, ו"ל צמלה כבר, ולכונו מה שהיה כבר, הוא גם עתה, ולכן סיך פסיר אחריו: ואשר ליהוס כבר היה. וכבר ראינו עוד (לעיל לד 80) שבנקוד האשוכי השעמי צמקיוות האלחנס לגמרי, ובקלס הפסוקים הניחוחו צמלות אחרות ע"ש, ויעוין עוד לעיל לד 80, 97, 99. ועל כן גם כל גדולי המפרשים כר"י והר"ק והכנעני והכש"ס והאברבנאל וגם הרש"ב צמוכס לא חשו לכרס לפעמיס פסוקים צארוץ ומנגד לנחמה העעמיס, ויעוין מה שקיבץ מהס החכס רש"ל כ"י צמקרו המלוין ויכוח על חכונת הקצלה מלד 79 עד 81, אשר צמציל כל ה"ל

י"ב ה') לא נשאר בהם עדי-אָחַד (שמות י"ד כ"ח), ויש פעמים שיהיה עם הזקף כמולא נשאר ארבה אָחַד³ (שמות י"ד י"ט) ובסמוך בפתיחת האלף, כמו פְּאָחַד ממנו⁴ (צד' ג' כ"ב). והנה מדרך אחד תדמה מלת אָחַד

יפה קורא הרב כן המלות הצלות צמק"ף מוכנהו ע"ד נקרה, שהויה שנעלס מלחמו צמקומוה צמס ועם אלו ההפסקות אשר בעצורו ראה המעמיס להניח בהם סימן ההפסק, ואעפ"י שבמקויו מלזכיס ולחוח עוין הרב על הגאון והמליע שהמפסיק חכס גדול היה ולא עעה צמוס אופך, מ"ע הנה לא חכס הוא מדכ"ל וגם עליו אמרו ח"ל שונה ועעה, מוקיף ע"ז הרלנו החכס רש"ל כ"י צמקרו ה"ל (לד 81) שפירשו של הרב צמלמו מתנגדים צמקומוה להנחה העעמיס, ועוד הנה הוא מגלה דעמו צמק"ף זה צמירשו (מייכה ד' ח') שאין להשגים על האלחנה כלל, צמל"ל: וזאת המלה (תארתה שהיא צמלחנה) דצוקה עם ובאה והעעס הממללה וכמוהו כלו חפלות דוד צן ישי, שא"ע"פ שמלחם חפלות היא צמלחנה דצוק היא למלח דוד וככה זה עכ"ל, ומללנוהו פעמיס צמות מתנגד צמלמו צמקוס אחר למה שכתב צמקוס אחר, כגון מה שכתב צמלזכיס צמקור וחכל דוד אל מה שכתב צמירשו (דצ' כ"א ל"ב) ועיין עוד לקטן הערה 7, 50, 176. — אונס מה שהכריחו כן לקלס צין מוכרס בענין למוכרס צמקרה הוא בעצור ע"ז יבורכ חלוק הנקוד צמין מלה אָחַד הזכר לְאָחַת הנקבה. והוא כי הנה אָחַד הוא מלכס צעס והוא ע"מ פְּחַל פְּחַם שהס מהדגושים ע"מ גַּב, וכקבל בהס פה"ע צמקס קנולוה הי"ע שאלחני, כידוע מקגולה הכללית הזאת, אס שהוא צמקרה ממחנה ההפסק, כמו יתְנַחֵם ה' יתְנַחֵם, הָחִי ה' הָחִי, או שהוא צמלס וכאשונה כמו הַחֶבְרֹן, מַה עֲשִׂיתָ וכדומה, וא"כ כמו שמלוס פְּחַל פְּחַם ישנו רק צמקיוכות אל פְּחַל פְּחַם צמקס פתוחה הסי"ם כן הוא ג"כ צמלה אָחַד שיצו אָחַד רק צמקיוכות ענין, אבל צמק"ד צין מוועעס צעעס ומפסיק וצין שהוא צמשרת ישאר על מהכונחו, לא כן מלה אָחַת שהסי"ם בה ליכנה שרשיס כ"ל למקוין הכ"ף, והיא מלה מלומלומל מנלה אָחַד שהוא מלעיל כדמפכש ואלו, וממנחה העלמיס צמחם הסי"ם צין צמק"ד צין צמק"ד, דוגמה לת פת מְשַׁרְתָּ מְבַעַת ה' לְרַת בְּנֵי מְשַׁרְתָּ מְבַעַתָּ שכן עי"מ הזכריס המלעיליסי המלומלומיסי של דל ה' סְלָל דָּלָל שבהן ישוה הפחה קמוץ רק בעצור עעס ומפסיק א"כ גם מלה אָחַת שצו אָחַת רק צמקס המפסיק אבל זולחו צין צמקיוכות צין צמק"ד שאלר על מהכונה צמני פמסין, וא"כ מלות אָחַד אָחַת צמקיוכות פמסין צ"פ פמסין כמו בְּאָחַד הצורות (צד' ל"ז כ) בְּאָחַת הפחחים (ש"ב י"ז ע'), וצעעס ומפסיק פמסין צמק"ד וקמוץ, לזכר מפני המשקל ולנכזה בעצור ההפסק כמו יוס אָחַד (צד' ח') אחת אל אָחַת (שמות ל"ו י"ד), ונוטוס צמקומוץ רק צמק"ד כמו אָחַד הנה דכ"ל י"ב, אבל אָחַת הנה (מ"ד ד' ל"ה), ושמהן צמיקבל. — אך לניך לדעה שכל ה"ל הוא רק עפ"י כוצא דרובא, אבל כוללו ג"כ לפעמיס יולאים, כמו: לְאָחַד מצני שצני בני ישכאל (צמדי ל"ו ג'), לְאָחַד מצני הציאים (מ"ד ע' א') ושניהן צמפסיק פחות, ונכלה שזה הוא בעצור ע"ס השעוה שאלחני, וא"כ הוא רק צמקיוכות צילור ולא צמקיוכות גרידא צמלה, ומפכזה כקרא הולך אלל קדמוני המדקדקים (יעוין צמק"ד לקוטי ק"ד לד קס"א) ולכן פוסק נקודו על ש"י הסעמיס צין נכרד לפמקיוכות, ועיין צמלזכיס צמ"ג כ"ב, וי"א ח' וכ"ו י"ד. — ³ לאו דוקא עם הזקף אלא חפילו עם מפסיק אחר ומלילו עם עמרה כמבואר בהקודס, אבל רלה לכנון שהזקף דומה מלד להלחנה והסיף פסוק צמה שאל גם הוא לפעמיס צמקרה צמלה שאינו סיך לה, שהויה הנחמו צמלה ידועה חלויה ונקמה האלחנה, כאשר ראינו בהפסקים שהצמחי לדוגמה צמעה שלפ"ו, — ⁴ עיין בהערה 2 צמקרה. —

למלת על־ראש השעיר החי (5) (ויק' ע"ו כ"ב), ומצאנו אלף חסיר־ה;
 ודבר חד את־אחד (6) (יחזק' ל"ב ב) כחסרון אלף מלפני מבהמות ארץ
 (לוי' ל"ה ב) ואיננה מובלעת בדגש הלמ"ד (7) כי ככה היא ראויה
 להיותה, וכחסרון א"ף ואהללך מהר אהים וְאֶפְדֶּה (יחזק' כ"ט י"א) כתוב הא"ף
 סימן המדבר, כי לא יתכן לחסר סימן בכל (8) לשון, וזה הפך דקדוק
 המדקדק הראשון. ולשון נקבה בסמוך ובמוכרת במעם (9) הענין
 בפתיחת האלף וחסרון הדל"ת (10) כמו כדבר אַחַת הנבלות תדברי
 (לוי' ב' י"ד) אַחַת לַאֲחַת למצוא חשבון (קהלת ז' כ"ו), ובמוכרת שהוא ע"ד
 מקרה בפתח קמן תחת האלף תמורת פתח גדול: אחת אל־אַחַת
 (שמות ל"ו י"ד), ועם זקף: על צלעו הָאֲחַת (שמות כ"ט י"ב ולי"ג ב). וחסרו
 הדל"ת אע"פ שהוא מאותיות (11) השרשים, בעבור היות הדל"ת
 הרפה קרובה ממוצא התיי הרפה והיה כבר על הלשון להגות כ־.
 והיתה ראויה להיות בתיי: אַחַת (12) וקרה למלה הזאת כמו מקרה
 מְשַׁרְת אֶת־הַמֶּלֶךְ (מ"ב ב' ע"ו) כי האמת מְשַׁרְת־ וְכַאֲשֶׁר פָּתְחוּ (13)
 התיי פתחו הרי"ש להיות הפרש בין לשון זכר לנקבה. ויש מפרש

(5) נ"ל שזריך להיות: למלת השעיר החי, ומו לא, וז' פעמים המצא עס, פעם ב"פ החי
 (פסוק ב') ופעם בגולתא החי (פסוק ב'). ומהמבואר לעיל (הערה 2) יתבאר ג"כ אמרו שרק
 מדרך אחד הסדוניה הולות הללה אַחַד החי צהיטון שתיים צמניכות צ' פחמין, ובהנחה וס"ע
 צקול וקמץ, אבל צמכד ידעה אַחַד צקודו לנקודו צהטעמים הנוככים, ונלח החי לנקודו
 צמניכות, אונס מלח אַחַת חומה וכל ל' לנלח החי שתיים צמניכותו ובהפך צ' פחמין, וכן
 צהנחה וס"ע צקול וקמץ. — (6) בכ"י: את אחי, ובס"א: את אחת. וכל צמנללח מלח אחד
 צלל אל"ף חד. — (7) ר"ל אל"ף של מלפני ששכחו אלף איננה ונללעם בדגש הלמ"ד שתיים
 כלויה להיות דגושה להטלוס הצקרון, אונס צמכד מלזנים ד' כ"ל אמר צמיוס הפך וזה מללח
 מלפני חסר ה"ל"ף, והע"ף (כ"ל עה"פ שהי"ל הלמ"ד) הוא דגוש. — (8) בכ"י: וכל לשון.
 וזה לשון חכ צמכד יסוד דקדוק (הנהו צמ"י): אינ"ת הס קמיני המדצכים ולא יחכן שיהיו
 בגרעים כלל, על כן ענה כ' יסודם צ' דוד הוא המדקדק ה"ל"ף ש"לח (צמכד צמכד הנוס
 שלו הנהו אל"ף כ"י) כי אל"ף ואבדך שרש ולא אמר כלום, כי ח"ך יוכל השווע להצין אחר שימכר
 אוח הסמין? כן ואבדך ה"ל"ף סמין המדכז ול"ף שרש חסר כחסרון אל"ף מלפני צמנחה
 ח"ך, ול"ף שקר מ"ן, וכן דעה צוגע צים וְיִבְשֶׁהוּ (צמכד יבש מפסר הנוח הכ"ל), עכ"ל. (ועיין
 ל"ק ל' ק"צ הערה 4) ובהו יצונו דצמ"י כ"ן. — (9) עיין מיכש זה המלמך צמלח אַחַת כולו
 עד וחסר וכו' לעיל צהערה 2, ובכ"י: במעם צמ"ף. — (10) של מלח אחד. — (11) בכ"י
 מאוצרות. — וכ"ל חסרו הדל"ת מללח אַחַת ח' אַחַת מן אחד. — (12) בכ"י: כתיב אחרת. —
 וכ"ל כלשכר הוספה על מלח אחד ח"י" הנקבה היתה מללח כלויה להיות אַחַת. — (13) בכ"י:
 פתחו. כלונו כלשכר חסרו ח"י" שרש של מללח מְשַׁרְתַּת נקדו ח"י" צמכד להצדילו מן מְשַׁרְתַּת
 שהוה לשון זכר, וכן כמז ג"כ צמלח ד' י"ו. והנה ודוע שהקוליים שהס"ע מלפני שרש עס הכנויים על צ'
 אונסיס, אס לפסח שוה כמו מל"ף, או להיכך שוה כמו בְּנֵי, ועמ"י יובן העעס צמלח מללח ונללח

שאמר כי מלת אחת נגזרה ממלת אח לשון זכר, (14) כי פירש: אַח
 לא פדה יפדה איש (תלים מ"ע ח) שהוא כמו אחד (15), ואין פירושו
 כי אם אַח והוא פועל בענין ואיש הוא הפועל והמעם כי אין איש
 שיוכל לפדות אחיו מהמות וגם לא יוכל לפדות נפשו ע"כ אחריו:
 ויקר פדיון נפשם (16). ומפרש אחר פירש: ועשה אַח מאחת מלח
 (יחזק' י"ט י') ככה, ואלו דברי התול (17) שיאמר המדבר ועשה אחד

והקוליים הסס כמו סל פת ח' סלל פתח עמ"י מה הס נועים ג"כ על צ' משקלים הללה
 סלי פתי לפי סל ע"מ מל"ך ופת ע"מ בְּנֵי, ובהו כצין כמו כן ששמות בְּנֵי לְרֵוֹן בְּרַמְל עַרְפֵּל
 ודוויסין, והכפילים, כשיתלככו ע"י סופיים, אס הלוח סלמכון צהס דל"ת, היו לריכין להיות צמלח צמכד
 בְּרַוֵּל בְּרַוֵּן וכו' וכן הס ג"כ מנו קדים צמלח נקוד הצבלי (יעיין לעיל מלח בבל ישע' ל"ע ג' ל' ד'
 54, ובלקעי קד' ל' קל"ח צהערה) רק צמלח צמכד העצרי סגול ח' פח צמכד אהויה ל' ל' צמכד
 סכן Literae liquidae ולכן הס הולכים ע"מ פ"ז פתי, כמו בְּרַמְלֵו, וצמ"ע: בְּרַוֵּלֵי סכולן
 צמלח אל וסקל בְּנֵי מן בְּנֵי כ"ל. ולפי סכל המקוים מהקל מלפ"כ וצמ"י שהס ע"מ נקבה
 צמכד פת הולכים ע"מ בְּנֵי בְּנֵי מוץ מהגרונות, ח"כ גס השמות הנקבות מללח ונללח צמכד
 הנו"ן צמכד כמו פת ח' בְּנֵי, או ח"י" או אוח הדוועה צמלח לח"י, כמו לת ח' לְרַת, מְשַׁרְת
 ח' מְשַׁרְתַּת, מְבַעַת ח' מְבַעַתַּת, אַמַּת ח' אַמַּת ודוויסין, כולן צמ"י סולכות ע"ד בְּנֵי פתי, כמו
 כמו פתי מְבַעַתַּת ודוויסין, ולכן הכנון בְּעַרְפֵּלֵי עהר צמכד הספלה. ולינו לריכו להטוח מלח
 לת או אַחַת צמכד, היינו לריכו לנקוד לתי ח' לְרַתֵי אַחַתֵי ח' אַחַתֵי ח' והנה חכז אמר
 צמכד יסוד דקדוק ח"ל: וכן מלח שְׁפַת לפי דעה (כ"ל ח' שְׁפַתַּת) כי ח"י" שהוה שרש חסר כי
 ח"י" סמין נקבה וכמהו מְשַׁרְתַּת אס העלך, ופסח ח"י" להפכ"ד צינו וצין לשון פועל זכר, וכן
 מלח אַחַת היה כלוי להיות אַחַת וכו' וכן כמז צמיוסו לשמות י"ו כ"ג. אבל מהמבואר כמזכר
 שמלח שבת כן היא צמלח אַח איננה ע"מ מְשַׁרְתַּת כי היה לריכו להקד שְׁפַת ועס כנויים שְׁפַתוֹ,
 אבל הוה ע"מ עַם עַמֵי ח' עַמֵם עַמֵמֵי, ולכן שבת בְּשַׁבְתוֹ (ישע"י ס"ו) וכן צמ' הלוח (מהדוכס
 של ח' ליעמל ל' ל"ז) הוה אונס שמלח פת שבת בת הן ק מ"ן צמכד, ונכממין רק צמכד, ומה
 ומהסינהו לנלוכו צמלח מהסח, והנה הוה ונללח עלינו אס השקלים, כי מלח שבת היא מהקמלין
 צמכד וישוה הקמץ לפסח צמכד וכן צמכד כדן כל הקמלין צמכד ש"ן אחד מהס ש"ש צמכד מיכ
 כשחלסכר המלח ע"י סופיים, כמו אֶחָד אֶשְׁבֵּב גַּג מִחֶמֶד שֶׁפֶן ודוויסיה צמ"י, כולס צמכד:
 אֶחָדֵים אֶשְׁבֵּבִים וכו' אבל פת פת ח"א סיהיו מהקמלין צמ"י אופן אַח הס מהפסחין שיש מן
 שישוה למיכר לפי שהולכין ע"מ בְּנֵי. כלמורי, וכן מ"ס מ"ס, סף מ"ס, צד צְדָה ודוויסין, ולינו
 היה משקלם של לינו פת פת מ"ס סף צד היה משפס פתיים פתי ספיים מ"ס צְדָה לא זולת,
 ולא אוכל להסריך כי אין כ"ן מן אַח (14) רצונו מהקמל הזכר צ' וסקלים
 לו אַחַד וי"א צמכד אחר, ומלח אַחַת איננה מן אחד צמכד דל"ת כ"ל מן אַח. וזה מהפסח
 הוה כ' יונה צן גלחם ז"ל. וכן כמז ג"כ צמ' הלוח ד' י"ו ע"צ צמ"י א. ולפי משמעות דצמ"י כ"ן
 נכסה שלדידיה לא סכיסל ליה, אבל צמכד שפה צמכד ד' וי ע"צ כמז: ומלח (הדל"ת) חסר
 צמלח אַחַת או שהיה מנוכח אַח ויהיו סכים שרשים אַח ואחד ע"כ. — (15) כלומר אין גס
 אחד ששכר יפדה איש, ויהיה אַח המועל ואיש הפועל. — (16) וכמו כן מיכש ג"כ צמיוסו לחלים,
 וכן פ"י ג"כ כ' סעדיה ו"ל אלל עוואלך בייסרעגב זייסע 39. ומפרש איש אהוה וכו'. —
 (17) ככתב יד: ואלו ככה דברי החיו. וצמכד סמ"י: ככה ואלו דברי החיו. —

מאחד מאלה (18) והנכון שפירושו כמו אחות ודומה (19) וזאת: והוא
 בְּאֶחָד (אֶחָד כִּיב י"ג) על דעת אחד החכמים שהוא שם לו תאר השם
 כאלו אמר יָחִיד (20), וי"א שהבי"ת נוסף (21) והנכון להיות אֶחָד תאר
 והמתואר חסר, כמו יענה עזות (עש"י י"ח כ"ג) ומאכלו בריאה סגולה ב'
 (1) ויהיה המתואר דָּרָךְ או הדומה לו (22), כל הקהל פְּאֶחָד היו,
 כאדם אחד היו (23) וככה: לבשר אֶחָד (24) (צ"ז ז' כ"ד), וי"א כי הטעם
 על הזרע (25), ואמר השם על ידי הנביא והיו אֶחָד (יחזק' ל"ז י"ט) כי
 הוא לבדו יוכל להשיב השנים כמו אחד (26), ע"כ אמר לנביא והיו
 לְאֶחָדִים בידך (שם ל"ז י"ח) בלשון רבים. — ודברים אֶחָדִים (צ"ז י"ח ב')
 כי יש מלות משתנות בכל לשון כפי השתנות המקומות (28). —
 ימים אֶחָדִים (צ"ז כ"ז ע"ד) שנים פחותות מעשר (29). — ולשון נקבות

(18) בס"א חסרה מלת מאלה. — (19) ר"ל ענין דמיון כלומר ועשה מעשה הדומה למעשים
 האלה. — ובכ"י: אחות ודומה בכ"י. — (20) רש"י ז"ל מפדש כך: לפי שהוא יחיד צבולם
 וכו' וכן הוא בצבא: ואין הוא יחידאי. — (21) בפירושו לאיזו כח: י"א שהבי"ת נוסף, והלמה
 שאינו נוסף ולא אוכל לפדש כי יש עוד גדול ע"כ, אבל כאן מוא מפדש שהנכון להיות אחד הוא
 והמתואר חסר כמו יענה עזות, עניינו יענה מענה עזות, ומאכלו צריאה, ומאכלו צריאה, אף
 כאן (22) והוא באחד ענינו בְּדָרָךְ אחד או צענין אחד צסקרון המתואר, וכן פ"י ג"כ
 ה"לכ"ג ז"ל. — (23) פסוק הוא צבואל צ"י ק"ד ובכ"י י"ז ק"ו כל הקהל באחד ארבע כבוא.
 ולמר הכה שהיו כאלו כבוא כל הקהל כאחד היו ארבע כבוא, כלומר כאדם אחד היו, וכן הוא מפדש
 צבואל: כאשר היו הקהל ונספר אחד בכללם כך וכך ע"כ, ור"ל עסק הכל שלהם צמקסר אחד ארבע
 כבוא. ועיין רש"י שם. — (24) אַעֲיַם שנאמרו שנים צשרים אבל מפני דבוקות יחד יהיו כאחד.
 ויהיה ענין לבשר כאלו כבוא כבשר אבל לא שישבו אחד מוש. — (25) ר"ל לבשר אחד מוש, והו
 דעם רש"י ז"ל כי הולך כולו ע"י שניהם, ושם נעשה צשרם אחד, והנה צפירושו לחוכה אמר הכה:
 ועשם והיו לבשר אחד כאו הם, או שידעו כאשר היו, וי"א שילידו אחד (ל"ל אחד) והוא כסוק ע"כ.
 (כן הוא צמק"ג אבל צמק"ג עונה חסר זה המאמר כולו) והנה אמרו: כאלו הם, כבר נפדש צהערה
 הקדומה, אמנם אמרו: או שידעו כאשר היו ר"ל שידעו אדם ומוה צדבוקות כאשר היו צמק"ג וקודם
 לקימת הללע נעשבו שהיו צמות צשר אחד, כאשר אמר הכה צמק"ג וקודם צמק"ג וקודם
 צמק"ג אמרו כי ללבו האמת עם צשרה איננה והכניש כי צשר אחד הוצא צו, ע"כ ע"ש. —
 (26) רצונו שאמר והיה אחד לפי שהוסף חס"כ צ"ד צכינו מד"ג, והש"י"ש יוכל לעשוש. צדך
 נס שישבו השנים אחד, ע"כ אמר אֶחָד ר"ל אחד מוש, ולא אמר לְאֶחָדִים כאשר (27) אמר
 לנביא והיו לְאֶחָדִים צידך, הכונה שהיו שניהם יחד צדבוקים זה צזה צידו של הצניא כאלו הם
 אחד, אבל לא אחד מוש, והנה גלה הכה כאן כוונתו צפירושו צמק"ג והיו אחד שישבו השנים אחד.
 אבל צכ"י הלות דל"ע ע"צ קחם צכינו, וציאחם שם המעיר צמק"ג כוכב צכינו צם אחדו צמק"ג,
 ואפסר ח"כ ש"ל לְחֶשֶׁב השנים כמו אחד. — (28) זה מוזן שני של הצניא אֶחָדִים כי והיו לאחדים
 דיחזקאל מוזן: לו איינען צע"בוכדען, אבל ודברים אחדים: איינען צ"א ווארטע. וכן אמר
 צפירושו: צעצור שיינאל היום בכל לשון צכנים שלא ציינום כל אנשי הלשון, וציינום הם צכני חכס
 וכסיל היו אחדים ע"כ, ור"ל שהיו שונים צמק"ג. — (29) זה מוזן שלישי, ועשם אֶחָדִים פה

אֶחָדִים (30). — וי"א כי יו"ד יחיד ת' אל"ף (31) [ע"ד] תתפרד: (שע"י ק"ב ו') כל
 פקודי כל ישרתי (רז"לס ק"י"ע ק"ס). — ומצאנו זו המלה מצמרפת
 בפעלים (32) כמו יחד לבבי ליראה את-שמך (תלים פ"ו י"ב), ויש מפרשים
 כי הטעם: חָפַר מגזרת יחד. — ומצאנו מלת אחד בפעלים: הַתְּאֶהְדִי
 הוימני (33) (יחזק' כ"ח כ"ב). —

שנים. בעבור היות שְׁנַיִם תחלתה מספר, כי האחד סבת המספר
 ואינו מספר (34) כי השני יראה בשנים כי הוא יתחלק (35)
 ע"כ שנים מגזרת וכלים מכלים שונים (למספר א' ז') ועל זה המשקל
 והטעם דרך שְׁנַיִם בשכל (37) שלא יתכן שיתפרדו, כמו רחיים ושְׁמַיִם

מעשים (איינגע), וצפירושו לחוכה וסוף צאור: כמו יונים שהיו גאלחו, שנים מועעות, והאחדים
 פחותים ועשר ע"כ, ר"ל לפי שהאחדים צמק"ג הם רק עד השעה שאנן ואיך צמק"ג העשרות,
 א"כ מנספר של אחדים הוא מנספר קטן יהיה איזה שיהיה צבד צמק"ג דהיינו צמות מעשה. —
 (30) ר"ל צבוקן הא' והצ' מלת אחדים היא פה צ"ל צ"לן אי אפסר צהצ"ה, אבל צבוקן השלישי היא
 חואכ השם, לכן נוכל לשנוטה לנקבות כשהיה השם המתואר ויין נקבה, כמו שנים אחדות, ואם שלא
 נמלא צמק"ג, ומשקל היחוד משניהם הוא אֶחָד צ"י קולין לא אֶחָד. — (31) כוונתו כי מלת
 יָחִיד נגזרת מן אחד והיו"ד ח' אל"ף (וכן כחצ הכד"ק צשרשו שהוא וענין אחד) וציא
 ראה מלת חתינו ח' תחאמרו וענין יחאמרו כל פועלי און (ח' ל"ד) לשון הצמק"ג,
 וכמו ישרתי ח' אֶשְׁרָתִי וענין כי אשנוני צנות (צ"י ל' י"א) וכן כחצ ג"כ צפירושו
 שם. — (32) הצמק"ג צמק"ג פעל מלת יָחִיד, ויהיה עשם יָחִיד לבני כפי המבואר צהערה הקדומה.
 עֲשָׂה אוחו אחד (גיב איינען הערלען כור איינען זיך) כלומר שלא יהיה צו בני ילדים עוב וע"כ
 אם עוב לבד, ולהיש מפדשים הוא מלשון יָחִיד והעשם שפסיוו הילדים יחד עד שיהיה הילד הכה
 צעל כרמו עונה אמר (איינגע איין הערך) והענין אחד, וכן כחצ צפירושו: ונלם יָחִיד מנחם
 יָחִיד, או חָפַר מנחם יָחִיד. — (33) ענין אפיפה לנקוס אחד. — (34) בן כחצ ג"כ צמק"ג יסוד
 מורא וצ"י השם וצ"י האחד. וצ"י מנספר שלו כחצ: כל מנספר מורכב ומאחד והאחד אינו מנספר, כי
 כל מנספר ישונה יצובה ויחולק, והאחד לא ישחפה, ואינו מנספר, כי כל מנספר יקדימו מנספר קטן
 מנחו ומחזיקו מנספר גדול מנחו, והאחד מחזיקו שנים ולפניו אין כלום ע"כ. וכן דברה אי קליר ק' ז'
 גדר א', וצמה צהצמחי כאן די להצין צכינו, וצבאורי על ס' האחד הצמק"ג הצמק"ג כי עם וקיוו. —
 (35) ר"ל השנים היא המנספר הראשון אשר הצמק"ג יראה לעינים צכני אחדים שלונים. —
 (36) כלומר לכן נקרא זה המנספר הראשון שְׁנַיִם לפי שהם שני אחדים שונים כל אחד צ"ע. ושנים
 מלשון שנינו וענין וכלים וכלים שונים, לפי שהוא הראשון צמק"ג ועקלי השנינו והחלוקה
 לשלונים. — (37) בב"י ח' חסרה מלת בשב"ל, ובכ"י הצ' העש"ל, והנה אמרו: על זה
 ה משקל, כלומר: הקו"י = ים, ואמרו: והע"ס, כ"ל שהוא מלשון צינו, ואמרו: דרך שנים
 צשכל, ראינו דרך חוגיים המלאכותיים והם הכלים המורכבים מצ' חלקים. וכן צהצמק"ג יחד
 חושג חליתם, וצמק"ג כל חק צ"ע אין עם כלי עליו, כמו הרימים מצ' אכנים יחד, וכן המנספרים
 והמלמקים. — אמנם מה צהצמק"ג עם אלה, מפני שלדעתו גם צשם זה מורה הקו"י = ים
 על היומו מורכב מצ' חלקים (עיין הערה שח"ז) כאשר הוא מנספר צ"י השם (ישנו צ"י כ"י) וי"ל
 שם: וצמק"ג זה נקרא הגלגל שְׁמַיִם רמז לשני המקומות שאינם נעים שעליהם צמק"ג חנועה הגלגל

כאשר פירשתי בסוד בס' השם הנכבד, וככה כל שנים בתמידות בעינים ואזנים, רק מעים לא נמצא והנכון להיות מחברתו כמו

(בארדפון אונד ידפון) והם כשמי נקודות בקלה הנכיה (תקטע) מן הקלה אל הקלה, ובעצור כי הם עומדים ואין להם נוע נקראו כן (כ"ל שמיים, דהיינו שני שמיים. כלומר ז' עוקמות נחיס, כי מלה ששם חוכה על עוקוס נח מיוחד לדעתו) כי כל נע הוא שינוי על כן כל שוכן ונח הוא עומד, ואשר יורה על מלה שמיים שהיא מוגזרת ששם: השמיים שמים ליי (ח' קט"ו ע"ג), והנה עעס השני (כ"ל שמיים השני) כמו מקום, כמו היושבי בשמים שם (ק"ג ב' א') — גם יסכן להיות שמיים כמות לשמי הנקודות מחברות השנים הגלגלים (ד"ח בידען טיזידעפוקטע דעט עקוואטאטארס אונד דער עקו"פטיק) והם הנקלאים כחש הסלי חכמה, והעד צרמו שמים שפרה מוללה ידו נחש צמים (איוב כ"ו י"ג), והנה שמיים שמיים, כמו: עינים אונים ריחים וצהרים צעצור היות האור צין שני רגעים צנעור השמש מפלח נזרח למערב (זה פירוש ללהכיס), וככה: אם כל לוחותיים (עיין לעיל 74 81) שיש קפיונות משני לוחות וכו' ע"כ. ונראה מדבריו אלה שמפרש שמיים כדבר זוגי מלאכותי, אם נולד ז' קצביו או קצביו הנבלי מחסדים או מפלח ז' נקודות של חסון ז' הגלגלים הנבלי מחסדים, ועיין פירושו (עמוד ה' ח' וכו' א' ח' ושמות י"ב ו' ו' והלים קט"ו ע"ג) וצראה ספרו אגרת השבת, ובס' הלכות דף ע"ג, ותראה איך הוא קוסר עלונו בענינים כמים בזה הענין, והכ"ר שצחי בן וליאל הכהן פירשוו לס' השם (הנהו אל"י כ"י) האריך הרבה בענין זה. (38 — השמות הנאים צרובי זוגי בפקו (Dualis) אפטר שיחלקו לפי הוהחס ועניניהם על אלה המחלקות: א) איצרים כפולים הנמלאים בצעלי חיים, ונקלאים צפי הכב ז"ל שנים בתמידות. והם: אונים אפים ברבים (נבותים) חפנים ירבים ידים ננפים פפים פרעים פתפים לחיים מתנים (נהירים) עינים (עפעפים) עקבים (פתחים) לדיק, קרנים גם קרנים רגלים שנים שוקים שפתים. ב) חלה הסופי הזוגי — אינו מורה על וקטר שנים דוקא כ"ל על צבוי גביאל, ולפיכך ימצא היחיד מהם. — ב) כלים המורכבים מצי חלקים ושייכים להדיד ושמותם להכלית מה רק בהחסרבותם, להם קורא הכב שנים בשכל, והם: אבנים (צקודי האשוכי גם הבנים יחוקי כ"ז ע"ג, עיין לעיל 74 88) דלתים (פארגעטאדירע) פירים מאונים מלקחים מצלתים (מקפחים) מכנסים נחשתיים נעלים רחים, מאלה אי אפשר שיואל היחיד, כי הם מורים רק על כלי אחד מורכב, וזלמי: דלת נעל לפי שחלקיהם אינם ממוצרים והם רק צרוב ששומם זוגיים. ג) הם הזוגיים שהכב קורא אותם שנים ע"ד מקרה, וכ"ל ששם הסופי — ים זהם ולא צולחם רק ע"ל הקרי וההדוון, שוללחנס כן צכה"ק צלי לדעת קצה השתוחס ששמות אמרים שאין להם הזוגי כ"א סימן הכים — ים או — ות גביאל, לא כמו שהיא צלוחת צלשון ערבי, שנה לכל סם עלם כללי סימן הכים — ון, וסימן הזוגי — אן, כמו: רגלון אשים, רגלאן שני אנשים, אצל צלה"ק אי אפשר לומר ע"ד הערבי אנשים כמו דרבים, ולא חמשתים כמו ארבעתים, ולא עשרים כמו מאתים. ואלה יחלקו חלוקה שניה: א) קלה שנות המורים על וקטר וכוכל או פעולה וכוכלה או דבר וכוכל כסך המספר ההוא צדק סה"ע: א) אלהים ארבעתים מאתים פתלים פעמים רבתיים שנים שבתים. — ב) המורים על זמן וכוכל ידוע: ימים שבועים שנתים. — c) המורים על מדה כפולה או משקל כפול ידוע: אמתים פפרים כסמיכות, והספר פפרים סאתים. — l) המורים על נקודת זמן צ' זונים או נקודת עוקוס צ' מוקמות, או עוקוס שסחמדים צ' ז' צרכים או שמונת צ' צרכים כאלה: בינים גררותים גתים דבלתים חפרים חומותים חורונים

ביצים, (39) וככה שנים שהם ע"ד מקרה (40) כמו ונעקש דרבים (משלי כ"ח י"ח). וכתוב שנים אנשים (41) (יהושע ז' ב'), ובחסרון המים: שני בני אהרן (ויק"ו ע"ג ב'). ולשון נקבה שתיים בהתבלע הנון בדגשות התיזו כדרך נו"ן בן במלת פתו ונו"ן אנה במלת אפו. (42) כי הוא מגזרת אנפת בי (שע"י ז' ב'). ונמצא חסר דגש: משתי עיני (שופ' י"ו כ"ח), וי"א שהוא

ירפתים מצרים משפתים מתנים מתים נהבים נחלים עגלים ספרים, ספרנים עפרין ח' עפרים צהרים צמרים קבצים קריתים רמתים שפזים שחרים שערים. — e שמות שהסופי — ים מורה צהם על חסון הפעולה: עצלתים (סטארקע טרעגהייט) רתמתים (סטארקע איבע) רתמתים (בונט) = אונד דאפפסאטגאווריקטער טאטאשן) רשעתים (סטארקע באההייט). f שמוות שהיה צהם ענין זוגי צעלם וכאשונה קהסים ידועים לנו וקלהם נעלמו מלחמו: אבנים דרבים ירושלים פלאים לוחותים (לדעת הכב הוא שייך לקינן ז' לעיל ועיין מה שכתבתי לעיל יחזק' כ"ז ח' מים פרוים שמים) (לדעת הכב שייך זה האחרון לקינן ז' לעיל. — וצוה מוצאים מה שירלה הכב צרכים בשכל ובשנים. בתמידות ובשנים ע"ד חקקה. — 39) בב"י השני: צהרים, ובס"א דיצים, והכחון כמו שהקפתי. וזולה צה שמשקל מעים צרכיו זוגי לא כולל צכה"ק צפנד רק עם כנויים או כסמיכות ויחשוב לכחון שהכפד היא למעים צקינן הכרים, ואף שהדקין הם כפולים מ"ה הוא מאלה דוגמא אחת צמלת ביצים שהם ג"כ כפולים צעצע"מ וחלפ"כ אינן עיני הזוגיים. וז"ל הכד"ק צכרשיו: ומעים ידוע צרכיו צא זאצ ועל בני ועיס והוא כולל האיצרים הפנימיים הריאה הלכ הכבד והדקין וכהו קריאתן צלשון שנים מפני הדקין שהם כפולים ע"כ. ולי כראה שכוונה קריאה למעים צרכיו זוגי והכריה מוללת במעלותיו (ושע"י מ"ח י"ע) שצא ע"ל השאלה לדגי היס זהו מדך הזוגיים כשכאים צקינן הכרוב יהיה מונכס עיני אחר הדומה לעיני החלה כמו דדים (הענדע) דודת (לחפפון ון ברעטערן), עינים (אויגן) עינות (ברונען), דוויגן. — 40) בב"י: מקרא. — 41) מעיר הכב שחס כלה ללכף מלה איש צרכיו זוגי לא כולל, ואי אפשר צלשון לומר אנשים ע"ד דרבים, כי מלה זו צלה צרכיו זוגי צכה"ק ע"ד חקקה ואין אמתו כש אין למדש זוגיים ונדעחנו, כ"א מוככסים לומר שנים אנשים או שני אנשים, וצוה יוכנו ג"כ צרכיו צלחות: ומלחמו דרבים ולא מלחמו אנשים רק ושני אנשים (ש"א כ"ח ח'). — 42) בב"י השני: בדגשות תחת התיזו כדרך נו"ן במלת פתו ונו"ן במלת אפו. — וצוה הכב לומר שהיה ז"ל שנתים צעצור הנו"ן צמלה שנים שמונה נבזר, אלא שכל הנו"ן ונחבלע בדגש התיזו ולכך שתיים, וכ"כ לדעתו דגש התיזו הוא ד"ס, שהרי דמנהו למלה פתו ח' פתו ון בן ולמלה אפו ח' אנפו מוגזרת אנת, וכן כתב צפי הלכות: וזולה נקבה שתיים והדגש לחסרון נו"ן שנים כי היא עיקר ע"כ. אונס דעת הכד"ק צמכללו דף ר"ע דפות קען שהדגש הוא קל ששאר צתיזו שתיים ון שנתים לקינן שמונה כלענומה, וז"ל סם: שתיים לנקבות משפטו שנתים אלא שכל הנו"ן להקל ונקדו אחוה צמשקל שנים (כ"ל צשוא חסם השי"ן צכדי להשוותו צמשקל עם שנים כי מוכריה היה להיותו שתיים צמיק השי"ן אחר נעילה הכו"ן) ונשאלה התיזו דגש דגש קל כמו בשנתים לאות ולקינן כי כן משפעה (ככותן עעס מודע עשו ככה צלחת להדגיש התיזו אחר שוא שלא כמנהג ולא כדגש צכדי שיזכיר הדיק שהחלה נגזרת ון שנתים שזה הכד"ק כדיון) כי לולא זה היה התיזו כמה כמנהג כל צד"ג כפ"ת אחר שוא נע וכו'. וכי משא הנקדן שאמר צרכיו הנקוד

שָׁנִים עֶשֶׂר בַּמַּיִם, כִּי רֵאִוִי לְהִיּוֹתוֹ שָׁנִים וְעֶשֶׂר⁽⁴⁵⁾. וְאַחֲזוּדְרָךְ קִצְרָה
 בַּמַּחֲבֵרֶת הוּא ו'⁽⁴⁶⁾ כְּאִשֶׁר עָשׂוּ בַחֲשׁוֹן שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֵי. וּמִצְאֵנוּ לְשָׁנֵי
 עֶשֶׂר שֶׁבַט (שְׁמוֹת כ"ח כ"ח) בַּחֲסֵרוֹן הַמַּיִם⁽⁴⁷⁾. אָמְרוּ וַיִּצְאֹר שְׁנֵיהֶם (בְּמֵד'
 י"ב ה') אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְנוּ לְשִׁנְיָנוּ (ש"ח כ"י מ"ג). וְגַם: שְׁנֵיהֶם בְּאֶחָד⁽⁴⁸⁾ (הַקֹּלֶט י"ב ו'). —
 הַתֵּאָר, לִזְכֹּר שְׁנֵי וּלְנִקְבָה שְׁנֵי⁽⁴⁹⁾. וּמִצְאֵנוּ: אֵל בֵּית הַנְּשִׁיִּים

בְּדַקְדוּק וְלִינֵי יוֹדַע לֹו עֵסֶס וְכַפֵּה. וְלִאֲנוֹ: וַיֵּלֶךְ שֶׁהוּא מְעַסֵּס אֶחָד כִּכֵּר כִּזְצֹלֵךְ בַּעֲבֵרָה הַקּוֹדֵמָה,
 אֲמַנֵּס אֲנוֹ: וַיֵּשׁ לְהַשִּׁיב עֲלֵיהֶם שֶׁבַּ עַל זֶה הַעֵסֶס, וּלְלוֹנוּ שֶׁאִם הִרְפוּ הַחַיִּיִּם בְּעִצּוֹר דְּגִשּׁוֹת הַשִּׁי'ן
 כִּאלֹו דְגֵשׁ הַשִּׁי'ן מְאוּבֵּי לְהַתְּקִיִּים, וְדָגֵשׁ הַחַיִּיִּם יִפּוֹל בְּעִצּוֹר הַשּׁוֹא נֵעַ שְׁלַפְנֵי הַבֶּל בְּצִבְתָּ דָגֵשׁ הַשִּׁי'ן, אִ"כ
 מְדוּעַ עֲשׂוּ בַמַּלְתִּים מְשִׁתִּים עֲשֵׂה הַהֶפֶךְ מִזֶּה שֶׁקִּיִּימוּ דָגֵשׁ הַחַיִּיִּם וְהִרְכַּעוּ הַשִּׁי'ן בְּכַדִּי שִׁיבִיהֶם כִּם לַפְנֵי ד"ק לַפִּי
 קִבְרָתָהּ? וַיִּפֶּה חֶסֶף עֲלֵיהֶם הֶכֶז. (וְכַעֲנִין זֶה הַעֲשִׂימָר כִּנְלֵל גִּי"כ בְּפִי הַלְחוֹת, בְּאוֹת הַמַּיִם לְכַ"ע, כֵּךְ מַעֲנֵי שֶׁסֵּס
 גִּי"כ הַעֲשִׂימָר חֶסֶךְ כְּמוֹ שֶׁהוּא כְּאֵן מְקוֹרֵךְ, כְּדַחֵךְ הַעֲשִׂימָר שֶׁסֵּס בְּפִירוּשׁוֹ וְקִבְרָתָהּ שֶׁעֲשׂוֹת שְׁמֵלֶת מְשִׁתִּים עֲשֵׂרָה רַבּוֹת
 זָרָה, מַעֲנֵי שֶׁהַשִּׁי'ן דְּגוֹשָׁה וְלִהְיֶיהָ ד"ק, אֲבָל בְּלִמְתָּ הַשִּׁי'ן רַפֵּה שֶׁסֵּס צִעְדוֹת הַכְּדִיק וְהוֹ"שׁ וְקִסְרִים מְדוּקִים)
 וְאִינִי מְקוֹיֵךְ עֲלִיוֹ שֶׁאִם כְּדִבְרֵיהֶם (עֵי הַעֲבֵרָה שְׁלֵפִי) שֶׁלִּכְן הַחַיִּיִּם בַּמַּלְתִּים מְשִׁתִּים עֵינֵי רַפֵּה מַעֲנֵי שֶׁהוּא כְּדִין אֶחָד
 שׁוֹא נֵעַ, אִ"כ מִהַשְׁתַּחֲוֶה זֶה הַשּׁוֹא נֵעַ שֶׁל מְשִׁתִּים שֶׁהוּא בְּעִצּוֹר הַדָּגֵשׁ מְכַל שׁוֹא נֵעַ בַּעֲלוֹת שְׁתֵּים שְׁתֵּי שֶׁן
 בְּרַבֵּשׁ הַנְּלֵה שֶׁהוּא בְּדוֹלֵי שׁוֹא נֵעַ וּמְדוּעַ לֹא הִרְפוּ בְּזֶה הַחַיִּיִּם עַד שֶׁהִלְכְּנוּ לְהוֹקִיף קִירָתָהּ ל"ק בְּרַבֵּשׁ בְּכַדִּי
 לַעֲשׂוֹת הַשִּׁי'ן נֵחַ לְנַעֲן קִיִּים הַדִּיק שֶׁאֲחִיזוּ? — עַכֲ"פ לְנוֹמְדִים אֲנוּ מְדַבְּרִין שֶׁל הֶכֶז שֶׁדַקְדוּק לְנוֹכֵחַ:
 וְהֵם יִקְרְאוּ הַשִּׁי'ן רַפֵּה, שֶׁהוּא מְעַלְמוֹ לֹא הִיָּה קוֹרֵא אוֹתָהּ רַפֵּה כִּיֵּל דְּגוֹשָׁה וְהַחַיִּיִּם בִּ"כ דְּגוֹשָׁה
 (כְּלוּמִי בַמַּלְתִּים עֲשֵׂהָ). וְהוּא מְנַשֵּׁס כְּקִירָתָהּ הַקּוֹדֵם הַבְּצֵלִי שֶׁהַבְּחֵי עֲשֵׂהָ 42 לְעֵיל, וְלִינֵי
 כְּמוֹ שֶׁהַקְּסִידִים הִכִּיעוּ הַשּׁוֹא שֶׁל שְׁתֵּים שְׁתֵּי בַּחֲנוּעָה הַהִיכָה כִּהַבְּצֵלִים, כִּי בְּלִ"ה רִוְלִין אִי
 מְדַקְדָּקִים קְלוּמוֹסִים שֶׁהִיָּה לְשֹׁאֵף נֵעַ בְּכָלל תְּנוּעוֹת מְנוּחוֹת עַפ"י הַחֲנוּעָה שֶׁאֲחִיזוּ. — (45) כְּמוֹ
 שְׁנִים וְעֵשְׂרִים שְׁנִים וְשְׁלֹוֹשִׁים וְדוּעִיָּהֵן. — (46) ר"ל צִעֲנִין מְנוּחָה שֶׁל הוּא אֲחִיזוֹ דְּכָךְ קִלְכָה
 לְחַסְרוֹ כְּמוֹ שֶׁעֲשׂוּ בְּכָל שֶׁאֵךְ הַחֲמִידִים הַחֲבֵרִים עִם עֶשֶׂר כְּמוֹ יְשִׁיבָה עֶשֶׂר וְכו' שֶׁהַחֲמִידִים בְּזֶס
 הוֹלְכִים ע"ד הַנֶּפֶס, וְנִלְתָה עֶשֶׂר בַּחֲסֵרוֹן וְל"ו. אֲמַנֵּס אִם כֵּן הִיָּה לִ"ל שְׁנֵים עֶשֶׂר וּמְדוּעַ נִקְדוּהָ
 שְׁנֵים עֶשֶׂר? קִבְרָתָהּ זֹאת הַחֲנוּעָה הַזֹּהָ, לְלוּמִי צִוִּי"ד מ"ס בְּסוֹף וּבְנִקְוֹת הַקְּסִידִים לֹא בָּאֵל לְנוּ הֶכֶז,
 וְלִאֲחֵר הַחֶסֶס גַּבְעוֹעֲבִיזוֹ (Lehrgebäude S. 615) שֶׁהִיָּה תְּנוּחָה אֲרַעֲוִית: תְּרִין מְצִרִין, אִךְ
 אִין דְּעֵמִי נִוְחָה מִזֶּה, שֶׁאִ"כ מְדוּעַ לֹא נִתְקַיְּיַנָּה הַחֲנוּעָה הַזֹּה גַם בְּנִפְסֵד בַּעֲלָהּ, וְלִמָּה דוֹקֵא בְּתִיבּוֹתָהּ?
 וְאוֹמֵר אִינִי בְּדַרְכַּךְ הַשַּׁעֲרָה שֶׁנִּתְחַוְוָה אֲבָב שִׁיעָפֵל דְּלִישֵׁנִי צַפִּי הַמְנוּן בְּהִיּוֹת מְקַפֵּר זֶה הַסּוֹף אֵל מְקַפֵּר
 אֶחָד עֶשֶׂר, וְלִפִּי שְׁמֵלֶת אֶחָד הַקְּסִידִים לְחַזוֹךְ אוֹתָהּ מְשַׁפֵּה וְלַחֲזוֹךְ בְּנִקְוֹת קְסִידוֹת כִּשֶׁהוּא מְחוּבָרָה
 עִם עֶשֶׂר הוֹכְנֵלוּ לְקַפֵּר אֲחִיזוֹ שְׁנֵי עֶשֶׂר בַּקְּסִידוֹת כִּאֲשֶׁר נִוְלֵא כֵךְ בְּלִמְתָּ שֶׁשׁ פְּעֻמִּים בְּהִיָּק,
 אֲוֵלֵס לַפִּי שֶׁהַקְּסִידִים שֶׁאֲחֵר מְקַפֵּר זֶה הַחֲמִידִים שֶׁלִּהֵם הַסֵּס בְּנִפְסֵד: יְשִׁיבָה עֶשֶׂר וְכו' נִשְׁאֵרָה גַם
 מִלָּה זֹו צִוִּי"ד מ"ס בְּסוֹף כְּדַרְכַּךְ הַנֶּפֶס עַד שֶׁנִּתְחַוְוָה מִלָּה זֹו מְקַפֵּר צִימִים צִין שְׁנֵים לְשָׁנֵי וְשֵׁה
 צַפִּי הַמְנוּן שְׁנֵים. — וְנִלְתָה שְׁתֵּים עֲשֵׂר הִיָּה כֵן בְּעִצּוֹר זֹוֹת הַמַּלְתִּים בְּהַבְּרָתָהּ עַפ"י הַשְּׁאוֹלָה עִם
 שְׁנֵים עֶשֶׂר. — (47) וְנִמְצָא כֵךְ שֶׁשׁ פְּעֻמִּים בְּנִקְרָא. — (48) ר"ל וְגַם נִוְלֵא שֶׁהִיָּה כִּאֲחֵד עוֹזִים,
 וַיִּזְוּ הַעִיכּוֹת צַ" הַקְּסִידוֹת שֶׁהוֹקְפִים צִין הַעֲלוֹת, וְנִתְחַוְוָה דְּמִיתִי לְחַק מִלָּה וְגַם וְלִשִּׁים בְּמִקְוֵה וְאִם
 כְּמוֹ שֶׁהוּא בְּנִקְרָא, וְנִתְחַוְוָה עַל שִׁיקוֹן זֶה כִּי אִין לְחַשׁוֹב שִׁיבִי הֶכֶז ז"ל, הַמְדַקְדָּק וְנִתְחַוְוָה מֵאֵד
 בְּלִשׁוֹנוֹ, צַ" פְּסוֹקִים לְהוֹנוֹחַ עַל מְקַל אֶחָד אֶחָד שֶׁכִּכֵּר הִנִּיָּה: וַיִּצְאֹר שְׁנֵיהֶם אֵל כּוֹנְנָה לְהַעֲרִיב שֶׁאֵל
 זֶה הַמְקַפֵּר מְחוּבָר עִם מְקַל אֶחָד (עֵינִין לְעֵיל הַעֲבֵרָה 23. 24). — (49) אִינֵנוּ נִוְלֵא בְּמִיָּק

שְׁנֵי (אֶס' צ' י"ד) וַיֵּאָ כִי הִיָּה רֵאִוִי שְׁנֵי, וְלִפִּי דְעֵתִי כִי שְׁנֵי תֵאָר
 לְבֵית⁽⁵⁰⁾. וְרַבִּים זִכְרִים: שְׁנֵים וְשְׁלֹשִׁים (בְּכ' ו' ע'). וְתֵאָר אַחֵר⁽⁵¹⁾ מְשִׁנָּה
 לְמַלְךְ, (אֶס' י"ד ג') כִּי הַמֶּלֶךְ דּוֹמְרָה לֵאחֵר, ע"כ הִיָּה שְׁלִישׁ פְּחוּרָה
 מִהַמְשִׁנָּה בְּמַעֲלָה, כִּהֵן הַמְשִׁנָּה⁽⁵²⁾ (יִכ' כ"ב כ"ד) בְּמַעֲלָה הַשְּׁנִית, כִּי
 הַכֵּהן הַגְּדוֹל הִיָּה הָרֵאֵשׁ. וְהִיָּה יוֹשְׁבֵת בִּירוּשָׁלַם בְּמְשִׁנָּה⁽⁵³⁾ (מ"ג כ"ב
 י"ד וְהַ"ב ל"ד כ"ב) בְּמִקּוֹם הַשְּׁנֵי, וַיִּתְכַּן הִיּוֹתוֹ בְּמַעֲלָה שְׁנֵי לְאַרְמוֹן
 הַמֶּלֶךְ, וּבִסְפָר עוֹרָא: מְשִׁנִּים (ב' י' כְּלִים⁽⁵⁴⁾ שְׁנֵים לְרֵאֲשׁוֹנִים, וְהַבְּקָר
 וְהַמְשִׁנִּים⁽⁵⁵⁾ (ש"ח ע"ו ע"ו) שִׁישׁ לַחֵם שְׁתֵּי שְׁנִים. לְקַמּוֹ לַחֵם מְשִׁנָּה
 (שְׁמוֹת י"ו כ"ב) כְּפֹל, (56) וּפִירֵשׁ שְׁנֵי הָעֵמֶר, וַיִּתְכַּן שְׁבֵאָה זֹאת הַמִּלְהָ
 זָרָה⁽⁵⁷⁾ כִּי אָמְרוּ שְׁנֵי עַמְרִים תִּתְעַרְבַּ עִם טַעַם בֵּין הָעַמְרִים (כּוֹס צ' ע"ו),

הַחֵךְ הַשֵּׁס מְעַנִּין זֶה (דְּבַר, דִּיא לְנוֹרִיטֵט) בְּלֵא ה"ל הַיִּדִיעָה כ"ל לִזְכֹּר: יוֹם שְׁנֵי (בְּכ' א' ה') אֲבָל
 לְנִקְבָה בְּלִפִּי נִוְלֵא בְּלֵא ה' כ"ל: מִדָּה שְׁנֵי (נִחְמִי' ג' י"א וַיִּעֲוִי וְכ"ל וְכ"ד וְכו') וְאוֹלֵי לֹזֵה כִּיִּין
 הֶכֶז כְּאֵן בַּמַּלְתִּים שְׁנֵי. וְעֵינִין בְּהַעֲבֵרָה שֶׁאֲחִיזוּ. — (50) בְּפִירוּשׁוֹ עַל אֲסַחֵר אֲחֵר: הַעֵסֶס פֵּעֵס
 שְׁנֵי וְנֵל הַעֵסֶס לְשׁוֹן זִכֵּר כְּמוֹ: אִךְ בְּפֵעֵס הַזֶּה, ע"כ. וְלִהְיֶין דְּכַדִּי לְכִיד לְדַעַת כִּי הַשְּׁנֵי בְּה"ל
 הִיָּה אֲחֵר הַשֵּׁס (דִּיא לְנוֹרִיטֵט) אֲבָל שְׁנֵי גִידֵלֵךְ בְּכָל הַמְקַרָּא הִיָּה הַחַיִּיִּם (לִוְן לְנוֹרִיטֵטֵן מְחַוְוָה)
 וְלִכֵּן לְכִיד שְׁחוֹנֵן בַּחֲסֵרוֹן מִלָּה פֵּעֵס שֶׁהִיָּה מִין נִקְבָה, אֲבָל מִלָּה שְׁנֵי בְּלִי מִלְּאֵחַ מְנוּחָן הַחַיִּיִּם כִּי
 הִיָּה לְכִיד, ע"כ אֲמַנֵּס הוּא ז"ל שְׁנֵי כְּאֵן יוֹכֵל גִּי"כ לְהִיּוֹת הַחַיִּיִּם בַּחֲסֵרוֹן מִלָּה פֵּעֵס בְּהִיּוֹת גַם
 מִלָּה זֹו נִוְלֵא שֶׁסֵּס אֲחַת בְּנִתְחַוְוָה בְּלִשׁוֹן זִכֵּר: בְּפֵעֵס הוּא. וְכֵן פִּירֵשׁ: מְדָה שְׁנֵי (נִחְמִי' ג' ל"ח)
 שֶׁהִיָּה כְּמוֹ שְׁנֵי וְאֲחֵר כִּי כֵן: אֵל צִיָּה הַנְּשִׁים שְׁנֵי, אֲבָל כְּאֵן הוּא מְשַׁרֵּשׁ כֵךְ צַסֵּס י"ל וְלִיָּה לֹא קְבִירָה
 לִיָּה, כִּי לְדַעַתוֹ שְׁנֵי הוּא בְּלִמְתָּ הוּאֵךְ הַשֵּׁס גַם כְּאֵן, וְשֶׁן אֵל מִלָּה בֵּית (אִיכֵם לְנוֹרִיטֵט הוּיָה דְּעַר
 פִּירוּעַן). — (51) בְּכ"י הִנִּי: וְתֵאָר עַל מְשַׁקֵּל אַחֵר. — (52) בְּכ"י: כִּהֵן הַמְשִׁנָּה. —
 (53) בְּכ"י: יוֹשְׁבֵת בְּמִשְׁנָה. — (54) בְּכ"י הַחֲמִידִים: בְּלִים, וְכַ"י הַשְּׁנֵי: וּבִסְפָר נִקְרָא מְאֻזִּים
 מְכִלִּים שְׁוִיִּים כְּלִים שְׁנֵים לְרֵאֲשׁוֹנִים. וְכֵן כִּסֵּב בְּפִירוּשׁוֹ לְעוֹרָא: מְשִׁנִּים לְכַעֲוִי זֶה. —
 (55) בְּכ"י: וְעַל הַמְשִׁנִּים. — (56) בְּכ"י: כְּפֹלֵי פִירוּשׁ. לְשׁוֹן הַכְּסוּב כֵךְ הוּא: לְקַטוֹ לַחֵם
 מְשַׁנָּה שְׁנֵי הַעֲמָר לְאֶחָד, וְאוֹמֵר הֶכֶז שֶׁעֵסֶס מִלָּה מְשִׁנָּה הוּא כְּפֹל, וְהַעֲרַב שֶׁהַכְּסוּב בְּעַלְמוֹ פִּירֵשׁוֹ כֵךְ
 בְּחֻקִּיעוֹ מִיד שְׁנֵי הַעֲמָר לְאֶחָד, וְהוּא אֲחֵר: וַיִּירֵשׁ (כ"ל הַכְּסוּב) שְׁנֵי הַעֲמָר. — (57) רְצוֹנוֹ מִלָּה
 עֶמֶךְ בְּלִשׁוֹן יִחִיד אֲחֵר מִלָּה שְׁנֵי שֶׁאֵל כְּדִין, וְהִיָּה לְכִיד לְהִיּוֹת שְׁנֵי עֶמְרִים כִּשֶׁעֲשׂוּ כֵל שֶׁסֵּס דְּכֵן
 אֲחֵר שֶׁסֵּס הַמְקַפֵּר שֶׁהוּא לְמַעַת מְשַׁרֵּשׁ, ע"ז נִוְחָן עֵסֶס שֶׁבְּכּוּנָה בָּאֵה כֵךְ בְּכַדִּי שֶׁאֵל מְשַׁרֵּשׁ בְּעֵינִין עִם
 מִלָּה בֵּין הַעֲמָרִים דְּרוֹחַ. זֶהוּ פִּירוּשׁוֹ שֶׁל יִדִּי הַחֶסֶס אֲד"ס הַכֵּהן כ"י, וַיִּפֶּה פִּירֵשׁ. — אֲמַר הַמְעִיר:
 פֵּה הַמְקוֹס לְהַעֲרִיב עַל הַיִּזְרָח מְשִׁנָּה בְּסוֹף כִּי מְשַׁרֵּשׁ שֶׁכֵּן שְׁכִיב עַדְךָ שֶׁשׁ פְּעֻמִּים (דְּכַרִּים ע"ו
 י"ח) שֶׁלֵּא בְּהִיָּה הֶכֶז כְּאֵן, וְהַמְשַׁרֵּשׁ אֲחֵר זֶה בְּכֵה וְזֶה בְּכֵה וְלִחְזוֹ בְּפִירוּשׁוֹ עַד שֶׁדַעַת כֵּל בְּעַל
 שֶׁכֵּל הַיִּשָּׁר אִינֵה נִוְחָה מְשִׁנָּה, וְאִין הַמְקוֹס פֵּה מְשַׁרֵּשׁ לְהַבְּרִיחַ כּוֹלֵס וְלַעֲשׂוֹת עֲלֵיהֶם, וְהַמְקוֹס אֲוִיכֵר
 דְּכַשׁוּי, ע"כ אֲחִיזֵה אֲחֵר דְּעִי אִף אִינִי, וְלִהְיֶיהָ אֲחֵה אִינִי לְכִיד וְהִיָּה: אֲחֵר שֶׁהִיָּה כֵל מְיִיכָה דְּכֵן
 מִין הַדְּבָרִים בִּישְׁרָאֵל דַּק עַל זִמְן מְוַגְבֵּל עַפ"י לְיוֹוִי הַחֲסוּרָה שֶׁאֵל שֶׁב הַדְּבָר הַנִּקְבָה אֵל בְּעַלְיוֹ הַכֵּלֵשׁוֹסִים,
 ח"כ יִרְאֵה כֵל מְשַׁרֵּשׁ שְׁכִיבָה כִּוֹ שְׁכִיבָה הִיָּה בְּלִמְתָּ, וְהַמְשַׁרֵּשׁ הוּא הַמְשַׁרֵּשׁ וְהַקְּסִידִים הוּא הַשׁוֹכֵר, מְאֲחֵר
 שֶׁזֶהוּ עֵינִין שְׁכִיבָה שֶׁאֲחֵר יִשְׁלוֹל מְעַלְמוֹ הַחֲסוּת שִׁישׁ לוֹ עַל דְּכֵן אֲחֵר עַל זִמְן יוֹדַע וְעוֹזָה לְאֶחָד בְּשִׁכֵּר
 Mebo.

או בהמורה שקבל ונמנו חלק זאת הזכות בזמן הידוע הזה, לא שהולכה החורה זאת השכיחה בשלון קניה ומכירה בשמושה בלבד אבל לא בזמננו העלמי (ולא במקרה היחיד זאת מנחה כ"א בכוונה והנושכיל ידעה) וא"כ ד"מ מאחר: כי תקנה עבד עבדי שש שנים יעבד הוא כאלוהי: וכי השכר עבד כי באמת אין כאן קניה מאחר שאיננה לממיתות ביד הקונה, ולא הדבר הוא הנקנה כ"א השמוש בלבד דהיינו הזכות להשתמש בו בזמן ידוע לא זולת. — והנה לעלה מ'שנה לפי דעתי ג"כ הולכה אחרת זולת ההולכה שנוצרה הכז כאן והידועות בכל עכבי העלים הנודעים והיא: שהיא שזה בהולכה בעלם ורלשונה עם מלה ה'לף ותמורה ומחיר ושלום (צלע"ו: Equivalent, Urfah) וזהו כוונה הכחוז חמה בשחכס מ'שנה (ישע"ו ק"א ז') כלונו התמורה והוא הכבוד, ולכן אחריו: וכלנה יכנו חלקס, דהיינו החת הכלונה יהיה חלקס שיונו. ונלה תחת מושכת עלמה ואחרת עמה. וכן: לכן באלס מ'שנה ייכשו (שס) כלונו שכר (Urfah) ייכשו. וכן לקטו לחס מ'שנה אין מוצנה של מלה משנה: כפל, אלא השלמה, שלקטו ג"כ להשלים החקר להס ליום השנה (ברא"ד לון עראחטלע), וממילא לקטו הכלים, לקיפה אחת ללורך היום ולקיפה אחת ללורך השנה והכחוז נקפד רק החדות והעיקר. וכן אפשר לפרש: וכפך מ'שנה קמו בידכס (כ"י ו"ג י"ז) שזהו לצניו שיקחו עוד כפך להשלים הנושכ מומלכים שזה היה העיקר אללו שעליו הוכרה להזהירם, כי ונה עעס שיהירס על הכפך של הקניה החדשה. ומה שהוקף: וזה הכפך הנושכ וכו' תשיבו בידכס, הוא גם לפירוש הנהוג שהוא לשון כפל מיותר, אלא שאני אומר שהזהיר אותם על שניתם הכפך המושכ שלא יאבד, ולכן אחר תשיבו בידכס כי מקודם אחר קמו בידכס, וענין לקיפה ביד ידוע שאיננו כפשוטו כ"א מוצנו לקיפה דבר עם עלמו כנו: ויקח העבד עשרה גמלים וגו' בידו (כ"ד י"ד) ולכן הוקף אח"כ להזהירם ואמר תשיבו בידכס, שהוא שימת דבר ביד ממש שלא יאבד, או אפשר שהיה כלונו כפך להשלים הקניה הקודמת יהיה זה הכפך בעינו המושכ מומלכים ולא כפך אחר בכדי להכחוש לאיש תומס בדבר זה. ויתורנס: (אזכר לזואר דאזו אין אריערן אַקקען לוריקגעבראכטע געזר). אבל מה כחוז אח"כ עקוק ע"ו כספור מה שעשו בניו? ויקחו האלשים את המנחה הזאת ומשנה-כפך לקחו בידם וכו' ולא כפך משנה, והיה השינוי בכדי שלא ישנה בזמננו אל הקודם. כי האחים שעשום ללון אציהם לקחת גם כפך משנה (צראחטלכוואזא) ככר היה צידע ע"ז משנה כפך (דאָפּפּעלעטע אַוואַזא) (ואל ישיבני המשיב ומה שכתב הרד"ק במכלולו דף כ"ט ע"ב ד"ק. כי מפיכשוו לתורה כחש שדבריו אלו שייכים לפסוק י"ב הקודם, ואדרכא משס רליה לרצבי ע"ש). — והנה ידוע למדקקים שרובי מלות היחס היו בעלם ורלשונה שונות דברים (אובסטאנטיוויז) וכן ע"י קנייתן נעשו בשמושה הדבור למלות מורות על היחס. כמו אַציל נגד תחת אַל אַלי על עלי ודוניקה, וא"כ כמו שאלה חלק"ג ש"הוא שס דבר שהולכה תמורה, שמושה בקנייתו להולכה היחס = תחת צליח filii, כמו כי שכר הוא לכס חלק עבודתכס (במדי י"ח ל"ב) (דענען עכו: אזון ארייערן אָהן ייין אַיר ארייערן דייכענט), כן ג"כ ולה מ'שנה בהולכה השנה להולכה חלק כהשכח בקנייתו יוכל להיות שמושה כוללת היחס (filii). ואחר הדברים האלה יהיה פירש הפסוק כך: אל יקשה בעיניך ונה שאחה מוכרח לשלם את העבד חפשי אחר שקינה אותו דרונים, כי באמת אין זאת קניה כ"א שכירות, והעבודה שעבד אללך במשך שש שנים עד זה הזמן היחה רק משנה שכר שכיר, כלומר חלק השכר שנקבל שכיר (וכוונה הסוכה בהכחשה שאינו שייך לו באמת שס עבד כ"א שס שכיר ע"ד מלמך ר"י יוסי ז"ל מייני לא קרלתי לאשתי אשתי וכו') כי לא היה העבד אללך גם בשש שני העבודה כ"א שכיר באמת, והיחה עבודתו ושושכרת לך ולא הוא צעלמו, ומהה פאשלונו ימי שכירותו עובר כן צפי ההמון שנקרא עקוק העבודה יליחה להשתי, אבל באמת איננו יולא

רק את מ'שנה התורה (ד"י י"ז י"ח) פירושו שני לספר משה (58) כי הוא לא כתב רק ספר אחד ונתנו לכהנים (59) שהיו שופמי ישראל וצוה לכתוב גם ספר שני ויתן למלך שגם הוא שופט. וי"א כי ספר ואלה הדברים מ'שנה, וזה לא יתכן, כי רבות התורות והמצוות הכתובות בו אינם נזכרים בארבעה הספרים הראשונים, ועוד לא מצאנו בזה הספר החמישי זכר כלל לקרבנות ולא פרטיהם, ויש אומרים כי שנה מגזרת שנים בעבור שוב השמש פעם שנית אל הנקודה הראשונה שהיתה כנגדה בשנה שעברה. ויתכן בעבור שנותים הוצרכו לבלוע הנו"ן במלות שנים שלא תתערב בטעם הענין (60). ומצאנו זאת הנורה מצטרפת בפעלים, אמר: ולא אשנה לו (ש"ח כ"ו ח') והמעם שלא אכנו שנית כי די יהיה בראשונה. ויאמר שנו וישנו (מ"ח י"ח ל"ד) יש אומרים: עשו כן פעם שנית בראשונה (61), וי"א: בכפל עד שיהיו הכדים שמונה (62), והנה תהיה הפעם השלישית ארבעה ועשרים, כללם וכללם ששה ושלושים. — ובנין נפעל: ועל השנות החלום (כ"י מ"א ל"ב). —

שלושה. הה"א הנחה בסוף המלה היא סימן הנקבה על מנת שתהיה המלה מלרע (63) ואף כן בשמות ובכל הפעלים.

לחפשי כלל כי גם מקודם לא היה הוא צעלמו משועבד לך כ"א עבודתו, ופקקה עם כלות זמן המונבד עפ"י ציווי החורה. ועל פי זה הפירוש נקוד מ'שנה בליכה כמו שהוא דרפוס לודון, לעפ"י שהוא נבד המורה דיהושע ח' ל"ב, לפי שהוא מלה היחס ולא שס דבר (וזהו לפי הנקוד הנהוג, אבל אכני מלחתי כ"י ישן מולד נקוד שס דבר מועללי נל"ה שקופס קבול בלתי משתנה בקנייתו, ד"מ צחלים כ"ח ד' והי: במעשה ידיהם, מעשה ידי, וע' לעיל ל"ד 119. וכפס שהשכר הוא חלק או תמורה או מחיר או משנה העבודה, ככה הפך העבודה היא חלק או תמורה או מחיר או משנה השכר, כי פעולה השכיחה היא רק מילופין ותמורה ושינוי עפ"י הוצר דבר בדבר או פעולה בדבר, וזהו מה שכליתי לנלח. — (58) בכ"י: משנה — כלונו שאין מוצנו כפל כמו לחס משנה כאשר נפתח גם כש"י ז"ל שני שפתי מורות היו למלך והיה חרמונו (כר אזון יד ארייערן דאָפּפּעלעטע אַבטרייעט פּעראַפּעריטיגנען) כ"א העתקה נקי שהיה למשה וכן אחר ג"כ פירושו: משנה נוספה שנית (ארייערן אַבטרייעט) וכן חכנס אונקלוס פתשגן שהולכה = פרישגן כפערזעל ופאשר, והיא העתקה. — (59) בכתוב (ד"י ל"א ע') וכן חכס ג"כ בפי הלכות. — (60) עיין לעיל הערה 42. — (61) ר"ל שילקו עוד די כדים כפפס הראשונה, וכן שילשו שישו כן פעם שלישים והיו כסך הכל י"ב כדים, והפעלים: שנו שלשו מוסכים על פעולה הילקה. — (62) ר"ל שנו ולקו סך כפול נהכדים והיו א"כ ח' כדים, ויכלה א"כ צפעל שילשו שילקו ג' פעונים ככמו סך הכדים שילקו שנית, והנה צפעס ח' ילקו ח' א"כ צפעס ח' כ"ד, והיו א"כ כסך הכל ל"ו כדים. ולפ"ז יקנו הפעלים שנו שילשו לא על פעולה הילקה כ"א על מוספד הכדים, ויכלה בעולות כללם וכללם: כלל הכדים וכלל כללם. — (63) כל מלה שקופה ה"א מנוכח בקנין ועונה לרע ה"א משמשת קנין נקבה. וכל שעונה לעיל, אותה היא ונה עיבה? נחלקו בה החכמים: כי נחמיה (צ"ב ע' ס"ח) נתן כלל שהיא משמשת בקופס לנ"ד כחלחל החינה, וכשהקפו לו מלוחות הוללות

הנחות בלתי זדונית ובה"א אחד כגון ישורו רשעים לשאולה, הציב ר' אבה בר זבדא שם שכל קיימי הימך מורה על חוק הפעולה: לשאולה לאוננטי התחזונה ששאלו ע"ש. אונס ר' יונה (הקנינה לר 38) אמר שאין הה"א צנוקים א כונו שחשבים רב בני אדם, עמק הדוגמאות של מלת לשאלו ה, וכאלה א"כ שחכו של ר' אבה איכנו ונחזור בעיניו, ולדעתו הה"א נוספת על הוולגה שהיא צימק הפעול, וכן דעת ר' הנחום יושלמי בפירושו הערבי להקדוק, וקלם הנדקדקים השנוה נוספת לגמרי ואינה מורה על כלום, לפי שחללו עלום דוגמה מעגלונה בנגבה לצפונה. ובעל המצטר כריש שנות מחוץ צינים ומשגב שדוגמאות אלו הה"א נוספת, וכשהיא לזדה בלא אחיות הימך בלא מלה משמשת צמקום א"ל. ואי איני כואה כאן אלא ערצוב הדעת (dissensio) בלבד, עד שאין הדבר לייך אלא לכבוד, ולא יתאלו לפיכך כל ידיעות נכוחות מלד, ונר אמר מלד ומל"ח ולא פלגו. כי הנה על היות הה"א אינה משמשת כלום אין אנו לריבים כלל לדוגמאות וכן יחוסים נועים אלא לימך הישר בלבד שבו זדואי אין וקום לשום הוכחה הימך, כגון השול עליהם אימתה (שמות ע"ו) נעמס חנוה החרסה (שופ"י) אין ישועתה לו (תלים ג') לולי ד' עזרתה (שם ל"ד) המותה למסייו (שם ק"ו) וכמה שע"פ של וקיומה זיהושע, ולפיכך מללונה ג"כ צימד עם אחיות הימך: בחרשה (ש"א כ"ג) ברבלתה (י"י כ"ג) באפרתה (כוח ד') מעגלונה (יהושע י') מבבלה (י"י כ"ו) לישועתה (תהלים מ') לשאולה (שם ע') ודומיהן, וכבר הדיחה צימה אחת הזמונה בה"א הנוקף אה המנוחה העיקרית וכן ההכנה, והיא מלת ל'לה ת' ל'ל. אך כללו של ר' כחמיה כל הינה שצריכה לנ"ד בתחלתה יתכן לה ה"א צפוסה גם הוא יכון מלד, אלא שקלר דבריו, וכונתו כל הינה המורה על גבול השנועה בן קום, הנכללת בפעל הקודם לה ומתהו להיות נקשר עם מלת העעם א"ל או עד או אוח העעם ל, יתכן לה ה"א צפוסה. ואין כונתו שהיה"א הוא דוקא צנוקים למ"ד. וכמו ר' יונה גם הוא ידע היעב שאלות הדומה שעירה מצרימה הן צימק הפעול, אלא מפני שכל הפעלים הנורים על חנועה מה דרכם להקשר ג"כ עם החינה המורה על גבול אוחה החנועה ע"י למיד או אל או עד, השחמש במליה לריכה למ"ד בתחלתה רק להוכחות העיני ולא ללמ"ד דוקא. ואילו היה מדבר בלשון שמשמשין בו בעלי הדקדוק היה אומר: מלות הדומה שעירה מצרימה כוון צימק הפעול הן, כאילו כחוס סרום שעיר מצרים. וכשזא זה הימך אחר פעלי החנועה מורה על גבולה כאילו היו נקשרים ע"י מלות העעם, שנקשרים הם צאים צנוקלר לרוב. ואמרתיו לעיל הה"א המורה על גבול החנועה בן קום דוקא, לאשקוי מהוכחות אחרות של הלמ"ד. וגם ר' כחמיה ידע היעב שחמורת ולכה לישועתה לנו, וככל נומר ולכה לישועה לנו, אבל לא ולכה לישועתה לנו. לפי שכלל הלמ"ד מורה על גבול חלכותי ולא נקווי. אבל בגבול ונקווי אין חלוק בלנות בין אונכנו ויך הרנה או חרן או אחרן או אל חרן או עד חרן. ור"כ הה"א אינה אלא הוספה על ימך הפעול, וכן ויך גשור (ש"צ ג') ונשם שב שמרון (נ"ג צ') לנס ירושלים (ש"צ י"ג) ויך הגלגל (ש"א ע"ו) וי עליה שמים (משלי ל') וילא הירדן (יהושע י"ו) נקשו העם הצרות (במד' י"א) בזה האשה הגרן (כוח ג') השליך משמים ארין (איכה ב') אלל ויך גשורה (ש"צ י"ד) שב הגלגלה (נ"ג ד') וינוס אפקה (מ"א כ') ויך שמשן תמנתה (שופ"י י"ד) עליה עין העיר הישמיה (יהושע מ') וילא הגבול הימה (שם י"ו) ויעב נקע כתתה (צ"י ל"ג) בלו חביונה (ד"ה י"ג) השליכה ארצה (שמות ד'). אך כל אלה הפעלים והדומה להם הנורים על החנועה צאים צנוקלר גם נקשרים עם אל עד ל'. במונן גבול הנקווי לרוב. ואחרי הליעה זה ירשי הקורא להיער גם על ונה שמשגב אינו זדו ואלו יכשר בעיניו. לדעתי אפשר שהשמש עכל הלשון בה"א הנוקף לא לצד צימק הפעול בהוכחות גבול החנועה כדלעיל אלא לפעמים גם חמורת כל יחוסים אחרים להורות עליהם וא"כ בהכרח גם אחרי פעלים שאינם

שאין בהם נוח שהוא שרש⁶⁴ כמו נער נערה שמר שמרה⁶⁵ רק בחשבון לבדו לזכר שלשה ולנקבה שלש⁶⁶. שלש הנה ל' תשבענה (משלי ל' ע"ו) פעמים שלש עם גבר⁶⁷ (איוב ל"ב כ"ט). ובסמוכים זכרים או נקבות בתוספת ת"ו אין הפרש ביניהם. ושלשת האנשים האלה (יחזק' י"ד י"ז) ושלשת נשי בניו⁶⁸ (צ"י ז' י"ג), צאו שלשתכם ויצאו שלשתם⁶⁹ (במד' י"ב ד'), ויהי פמשלש חדשים (צ"י ל"ח כ"ד) בתוספת מ"ם בראש המלה, וגם באחרית: כתמול שלשום⁷⁰ (צ"י ל"א ה') וכאלו המ"ם הוא סימן רבים תמולו ואם לא היתה פחותה

מורים על חנועה. כגון חמורת ימך שבו: הקים לנו ד' נבאים בבבלה (י"י כ"ט) מ' בבבל, לעקו חוצה (ישעי ל"ג) מ' בחוץ. הלך וקראת וגו' צפונה (י"י ג') מ' בצפון וכן מ"י צארכ לטובל. עמד ובלה (מצנ' ג') מ' בזבול. נקלע מדבריה (ישעי י"ז) מ' במדבר, והיא עיר Petra נחמח Arabia Petraea כמו שחששו כל הנפשים כיהודים כנולדים. ואין לוכך לפנש המלה דרך המדבר (ישע"י הפירוש הכבד לה"ח כשד"ל כ"י). וחמורת ימך שמוננו, כגון: ולוע עמו הנגבה (צ"י י"ג) מ' מנגב כי מולכים עלו לא"י שהוא מדרום ללפון. וכש"י ז"ל הולך לרמק לנזח לרמונה של א"י, ע"ש מנחה פניהם קרימה (מצנ' א') מ' מקדים כלומר מוזרח כי צבל למרחק של א"י, ואין קדים שה"ח לנחה, שאלו לא היו לו מור ורוח הקדים (שמות י') אלא שחיהו צה"א או שחיהו בלחה, והנה יקע קדים (סי' ע"ט) הוא כמו וינהג בעזו תימן (Sijneebodje) פלח העולם חמורת הכוח שמונה הוא צל, וחמורת ימך שאליו כגון: קויה עזרתה לנו (תהלים ו"ד) מ' לעזרה, ששעים ושעה רוחה (י"י כ"ג) מ' לרוח, דהיינו לכל כוח. וכש"י ז"ל חושב שם שהכל לר' כחמיה הכ"ל כולל ג"כ היא חזקה, ובאמת אין כונתו אלא על היא המורה על גבול החנועה ככ"ל, וכאן צל הה"א צנוקים למ"ד אבל מעעם שחוננו. וחמורת ימך הפעל כגון: לא פחח ביתה (ישעי י"ד) אה הבית (עיין פירוש הפ' כשד"ל כ"י) השפלה הגבה (יחזק' כ"ח) מ' את השפל, וסופתה יקלבו (הושע מ') מ' אה הסופה, עולתה קלחם (שם י"ד) מ' אה העולה. והנענינים ימללו דוגמאות עוד. — 64 בב"י: ואף כי וגו' בהם נוע. והוליו הכז מהשמות והפעלים אוחן שאין בהם נוח שהיא שרש, כי אוחן שפ' מנחה כמי ל"ה בהם באמת ה"א כחה צנוק והמלה מועעמה והמלה מין זכר לפי שהה"א שרשים כמו פנה מעבר קל, ובשמות: חנה. — 65 בלומר בלא מ' לזכר ובה"א לנקבה. — 66 הפך משפט הלשון. — ולא דקדק הכז בלשון שחמך בחשבון לצדו כי גם שם הגוף לנכח הוא הפך המוכלל: אהה לזכר, אהה לנקבה. — 67 צריך שחונן מלת שלש בחסרון מלת פעמים כאלו כחוס שלש פעמים, ופעם לשון נקבה היא. — 68 לאו דוקא, אלא לזכרים רק בסימן נקבה י"ת לא זולת, ולנקבות, אה הנקשר שם דבר יהיה המקשר פעם שלשת ופעם גם שלש, כמו שלש סאים (צ"י י"ח ו') שלש השנים (ש"א צ' י"ג), ואם הנקשר הוא שם המקשר עשרה או מאה יהיה דוקא שלש לא זולת, כמו שלש עשרה, שלש מאות ועיין סוף שער זה. — 69 כשיבוא צמיכות א כווי יהיה ג"כ שלשת; ושלשתם ולנקבות שלשתן אבל לא שלשן. — 70 מ"ם משלש הוא אלוו רק חוספת גבול, וכן אמר בפירושו לחורה (צ"י ל"ב כ"ד): בחוספת מ"ם קודם שלש מפני שהיא למדעים, וצינים בחוספת מ"ם אחר שלש, ע"כ. כיוון אל מלת שלשום, אבל בלחמ אין ענינם שיה, כי הו"ם הנוקף בראש מקשר זה יעשה לשם דבר (דרייה"ט) והו"ם הנוקף בלחמיה יעשה לה"ם או הה"ם

כמשפט ⁽⁷¹⁾. התאר בתוספת יו"ד [שְׁלִישִׁי] ⁽⁷²⁾ ולנקבה שְׁלִישִׁית. ויתכן להיות ככה במקומות כמו חלק שהוא שלישית האחד הנחלק. כמו: וְהַשְּׁלִישִׁית לְכָל רוּחַ אֲזָרָה ⁽⁷³⁾ (יחזק' ה' י"ג), ותאר הרבים: שנים וְהַשְּׁלִישִׁים (צ"ו ו' י"ג). — ומן התיכונה אַ הַשְּׁלִישִׁים (מ"ח ו' ס"ח) כי היצוע העליונה נחלק לשלשה חלקים ⁽⁷⁴⁾. הרב שְׁלִישִׁיתָה (יחזק' כ"א י"ע) הטעם שהיא חדה משלש פיותיה ⁽⁷⁵⁾. עגלת שְׁלִישִׁיתָה (ישעי' ע"ו ה' ויחי מ"ח ל"ד) תאר והטעם שיש לה שלש שנים ⁽⁷⁶⁾, וי"א כי היא שלישית לבטן ⁽⁷⁷⁾, וכבר: עגלתו מְשֻׁלֶּשֶׁת ⁽⁷⁸⁾ (צ"ו ו' ט'), כי מְשֻׁלֶּשֶׁת הנה (יחזק' מ"ב ו') מקצעות שלה ⁽⁷⁹⁾. תאר על משקל אחר: על שְׁלִישִׁים ועל רבעים (שמות כ' ה') ⁽⁸⁰⁾ ותאר אחר: הַשְּׁלִישִׁי אֲשֶׁר לְמִלְךָ (מ"ב ז' ב') היא השלישית ממעלת המלוכה ⁽⁸¹⁾, וכמוהו: הלא כתבתי לך שְׁלִישִׁים (משלי כ"ב כ') והטעם שהם דברים יש להם מעלה על דברים אחרים, כדרך: שמעו כי נְגִידִים אֲדַבֵּר (משלי ס"ו ו'), והמתואר חסר ⁽⁸²⁾, וּבְשְׁלִישִׁים

כמו יוֹמָם רִיקָם חָנָם פְּתָאָם ודומיהן. — ⁽⁷¹⁾ המאמר משובש והנחתו כאשר הוא כי יראתי לחקו בפנים ע"י השערות שאין רגלים להם, ולקצתם להביא דבריו צ"ל הלכות: ובתוספת נ"ס בתחלה כמשלש חמשים, ותוספת מ"ס לחריו כחמשה ומה"ס נוסף כמו חֲנִיָּה, וי"א שהוא סימל, לשון רבים והטעם על היום גם הנוול (צ"ב ו') שח"י משנה כ"י לז"ל: והטעם על היום גם הנו"ס שלשום) והיה ראוי להיות תחת הש"ן קינץ גדול כמשפט, ע"כ. — ובקבלת ע"י כן: ונ"ס פְּתָאָם נוסף ומנוני פתאים וכן שְׁלִישָׁם, ויותר כפון היום המ"ס סינון היום והמול ע"כ. ועיין המבאר בלחם. — ⁽⁷²⁾ חסר צ"י. — ⁽⁷³⁾ בב"י: האחד נחלק כמו והשלישית אזכה לכל רוח. ורצה לומר שנהל שלישית לנקבה שנישואה נוסף ג"כ להוראת המלך (ברזב"ל אהרן, ארין דריטטעל) והיה שם לכמות החלק, ולפיכך להוראת החלק יבוא מוסר זה בקמיכות אל הנחלק כדין שם דבר כמו שְׁלִישִׁית השנה (ארין דריטטעל) יאמר) אצל להוראת המלך יבוא המוסר אחר הנקשר כדין המלך: השנה השְׁלִישִׁית (דאם דריטטעל יאמר) והוא כוונתו צמחו עינן להיות ככה (שלישית) בעקבותיו כמו חלק ר"ל שם דבר לחלק. — ⁽⁷⁴⁾ וי"ל ה"ד"ק צפיקו: אל השלישית אל הילוע השלישית שהיא העליונה ואחר השלישית (ינדפוס: השלישית) בלשון רבים כי רבים היו הילועים קצת כל הבית מוחץ ושלש רמות דרום מערב ולפון ע"כ. ולפ"י לדין שיחובגס: (לו דען דריטטעל) צ"ל, והוא ג"כ כוונת הכ"ז שה"ע העליונה נחלק לג' חלקים ולכן צ"ל בלשון רבים. — ⁽⁷⁵⁾ ארין דרייטטיידיגער דאן. והנה המלה מלעיל וא"כ היא נוסף, ולפי שה"א הנוסף אפטר שזכה לדעמי על יסד יוע (לעיל הערה 68) א"כ יוכל להיות ותכפל חרב שלישיהם = ותכפל חרב השלישית, כלומר המרח המיוחדת להשמיד שלישיהם (ע"ד והשלישית חרב יפולו, יחזקאל ה' י"ג) תכפל והשמיד שח"י שלישיהם. — ⁽⁷⁶⁾ אריבע דרייא"ה אריבע קא"ב. וכן פ"י הרב צפיקושו לישעיה. — ⁽⁷⁷⁾ אריבע דרייטטעל אריבע קא"ב. — ⁽⁷⁸⁾ מוסב על הפיכות הכאשון שלו ולא על פ"י הי"א. וכן הוא ג"כ צפיקושו לתורה. — ⁽⁷⁹⁾ אינו יודע להלום כוונתו. — ⁽⁸⁰⁾ דרך שלישי ודוק כצ"ע. — ⁽⁸¹⁾ ב"י הלכות הוסף צ"א: והנה שְׁלִישִׁי שם המלך כי הוא כדמות שלשה צמעה אל האחד שהוא הלאשון והוא המלך, ע"כ יקרא השני למלך מְשֻׁלֶּשֶׁת כאלו הוא שני לו ע"כ. — ⁽⁸²⁾ כאלו

(ש"א י"ח ו') מִן מַמְיָי הַנְּגוּנִים, ויתכן שהכלי יש לו שלשה יתרים כאשר פירשו רבים במלת: על הַשְּׁמִינִית (ס' ו' א' ו"ב ב'). ג"כ: עלי עשור (ס' ו' ב' ד'), וכל בְּשְׁלִישִׁי (ישעי' מ"ו י"ג) שם מדה, ויתכן להיותו משלשה ⁽⁸³⁾, וכבר: ותשקמו בדמעות שְׁלִישִׁי (ס' ו' א') ומעם יהיה ישראל שְׁלִישִׁיתָה (ש"ע י"ט כ"ד) כמו שלישיה ⁽⁸⁴⁾ כאשר פירשתי במקומו. והחוט הַמְּשֻׁלֶּשֶׁת (קהלת ד' י"ג) שהם שלשה חוטים. וְשֻׁלְשָׁתָּה אֵת גְּבוּל אֲרָצְךָ (דב' י"ג ג') שיהיו שלש ערים בכל גבולו ⁽⁸⁵⁾. רק וְשֻׁלְשָׁתָּה תֵרֵד מֵאֵד (ש"א כ"י י"ט) טעמו לעמוד עד הערב השלישית ⁽⁸⁶⁾ ובסמוך בלשון נקבה: שְׁלֵשׁ סַאִים (צ"ו ו' א') ⁽⁸⁷⁾, ואם שְׁלֵשׁ-אַלְהָה (שמות כ"א י"ח). —

כחוב: דברים שלישיים, דברים נגידים, כלומר חסודים. והנה הקוץ שבמלה שְׁלִישִׁים הוא הנועה קיימָה ובלתי נופלת ע"י העתקה ההגיגה מוקומה, וכמוהו שְׁבוּעָה וסבת קיומו בלתי נודע לנו, ולדעה ג"כ כן מלת תְּקִיָּן בפקוק: תאות עניים שנועת ד' תְּקִיָּן לבס תקציב אונן (ס' יו"ד י"ח) שפירסוה כל המפצטים כאלו היא פעל עמיד הפעיל מוגזרת נחי ע"ו, אצל ונה עטס שיאמר המשורר ל' שהוא אונן לבס? ואל מה הוא מכוון? ומה שייכותו להקודם והמאוחר בפקוק? על כן נראה לי שגלת תְּקִיָּן היא שם דבר משמש תכן, ע"י שְׁלִישִׁי שחיינו: משפחה בקמיכות והיא האל לזכר הנמשך (דאם געדאבטע) ונהש"ח שהוא הוכן לבזה או הוכן רחום, תרל"ו: יודע תְּקִיָּנָם, ועכשיו יהיה הפקוק ככל ענין צננות שונות והמשורר אונן להשם: תאות עניים שנועת ד', תְּקִיָּן לבס (מ' ח' ב' צ' לבס) תקציב אונן. — ⁽⁸³⁾ רצונו ומשפחה מדה, ובפירושו לישע' כח: בשליש כמו משורה (ר"ל ענין מדה, וכן פ"י ר' אהבה צן סקוק שם כלי ששוחין צו) ויתכן להיותו מוגזרת שְׁלֵשׁ (כמו שכתב סקן) לכן (ל"ל: אכן). לא נדע היום איך יהיו (ל"ל: ה"ו) המדרש הקדמונים, וכן והשקפו צמעות שלישי, עכ"ל. ויעיין פירושו לחלים ג"כ. — ⁽⁸⁴⁾ כאלו ג' העניים כולם הם עם אחד (דער דריטטע חו"ט בורעד מיט אַלְכִיטן אונד אשור) וכן צפיקושו לישע"י אחר: רוצי המפצטים אונן כי שלישיה מוגזרת שְׁלִישִׁים (כלומר המשב שבמלכים ובאשור) והם לכיכס למשנה קודם השליש (משיב עליהם שאלם כך לזיהו המשנה שקודם השליש?, עיין הערה 81) ועל הפסע מוגזרת שְׁלֵשָׁה וכו'. — ⁽⁸⁵⁾ ענין הפעל שְׁלֵשׁ לדעתו הוא חליקה דבר לשלשה חלקים, וכשיחלקו את הארץ לשלשה יהיו שלש ערים בארץ, ע"י לחלק. ובפירושו לתורה כח: ושלשה, תְּחַלֵּק אֶתְּךָ לְשִׁלְשָׁה, או חשים (ר"ל עיר מקלט) בשלישיה הארץ ע"כ. לפיכך הכאשון שהיה מלה גבול הפעול וכן הוא הכתוב, אך לפיכך ה' חסיה ונלם עיר המסכה הפעול, כאלו כחוב: ושלשה אותן (הערים) בגבול ארץך זה דוסק. — ⁽⁸⁶⁾ להמתין עד הערב השלישית, והנה פעל וְשֻׁלְשָׁתָּה הוא חסר הפעול והוא הערב, כלומר חמש ג' ערבים והסיה נסחר ויודל מאד צעמק, וכן פ"י גם ה"ד"ק, וכן ע"ז ה"ד"ק כש"י ז"ל: ושלשה שלשת ימים וזו חדר מאד, אונן יוכתן תרגום: ובתלמוד יומיא תצטעי למדא, וכן חרומה הפשיעה: ולתלת עינין מתצטעא אנה ע"ז, כלומר לשלשה ימים תצוקש מאד, ולולי היו גורסין: וְשֻׁלְשָׁתָּה תֵרֵד מֵאֵד, בליה ומולס, כנפעל עמיד מוגזרת נחי ע"ו, כי הפעל רוד צעקצי הורכחוה שזה להורכח בקש צעקצי, ומלת שְׁלֵשָׁתָּה צמקון צ"ח כמו: כי ששית ימים עשה ל', ח' בששית. (וארגען ווירסט דוז פֿערטריכט, אירבוארגען אבער טאטצוק געזאצט ווערדען) על כן: ובאל חל המקום וכו' אצל השענה דמוקה היא. — ⁽⁸⁷⁾ שייך לעיל למלת שְׁלֵשׁ אחר: פעמים שלש עם בצר, ועיין לעיל הערה 68. —

ארבעה ⁽⁸⁸⁾. זה חשבון לזכר כסימן הנקבה ותי"ו הסמוכה ⁽⁸⁹⁾ כדרך חשבון שלשה ואל"ף נוסף במלת ארבעה כאל"ף ובאזרוע נטויה (י' ל"ב כ"ב) כיום אֶתְמוּל (ח' ל' ד') ⁽⁹⁰⁾. לְאַרְבַּעְתֶּם (ימוק' ח' ס'), וכתוב: ישלם אַרְבַּעְתִּים ⁽⁹¹⁾ (ש"ס י"ב ו'), ויתכן להיותו שמונה והטעם כפל הכתוב בתורה ⁽⁹²⁾, וזה משפט המלך ⁽⁹³⁾. ותחת אַרְבַּע לא תוכל שאת (משלי ל' כ"ב) הטעם הרביעית ⁽⁹⁴⁾, כי הזכיר שלש בתחלה, והנה הכל עם זאת ארבע ⁽⁹⁵⁾, וככה החברות ⁽⁹⁶⁾. ובשננה

⁽⁸⁸⁾ בכ"י חמלת זה השער עד רְבַעִיהֶם מקורם הוא ומוטעה ולאכי תקנחיו צפניס, זה הנוסח צכ"י: ארבעה זה חשבון צפניון זכר והקצה ותי"ו הסמוכה וצנכה הרביעית רביעית ההין כדרך חשבון שלשה ואל"ף נוסף צנלה ארבעה כאל"ף ובאזרועך הנטויה כיום אֶתְמוּל רבע ההין על ארבעה רבעים (צכ"י הצ: רבעיו) לארבעתם וכתוב ישלם ארבעתים ויתכן להיותו שמונה והטעם כפל הכתוב בתורה וזה משפט המלך ⁽⁹¹⁾. ותחת אַרְבַּע משפטי הנוכחה והחם ארבע לא הוכל שאת הטעם רביעית כי הזכיר שלש בתחלה והנה הכל עם זאת ארבע וככה החברות ועל רבעים וכו'. ⁽⁹²⁾ ר"ל לזכר אַרְבַּעָה וצפניוה אַרְבַּעָת. ⁽⁹³⁾ אמת הוא שלש"ף ארבעה נוסף כמו באֶתְמוּל ובאזרוע אבל לא באופן אחד, כי בארבעה האל"ף קימן המשקל כמו בנולס אַרְבַּעָה, אבל באֶתְמוּל ובאזרוע היא נוסף לגמרי ולמי מורה על כלום, ועיין לעיל הערה 42 בסופה. ⁽⁹⁴⁾ כי בחורה כתוב: וארבע לכן חתם השה (שמות כ"א ל"ז) והוא ישלם כפל זה דהיינו שמונה, זה עטם הרצוי זוגי של אַרְבַּעְתִּים, אבל צפניושו לנטולי ו' ל"א מיכש ארבעתים כנוו ארבע, ועיין להלן הערה 149. ⁽⁹⁵⁾ כך דמיחי לתקנו (עיין לעיל הערה 88) וכלונו זה המשפט שישלם כפל הוא ששע המלך דוד ועלמו עמי' היושך אבל לא עמי' החורה שעל פיה ישלם ארבע. חז"ל הדק' צפניושו: ואת הכצפה ישלם ארבעתים כפלים על משפטן כי גנב אחר ושלם ארבע לכן חתם השה אבל זה שהיה עשיר וגנב הכצפה של הכש לאוי לקיים אותו ולשלם כפלים עקב אשר עשה את הדבר הזה, ועל אשר לא קטל על הפני ראויו לקנסו שישלם די עור, וי"ח על מד ארבעין ומדרך הדקדוק ארבעתים שמונה עכ"ל. ⁽⁹⁶⁾ ר"ל השעולה הרביעית, כי כן משפט הלשון כשהנושא הוא פעולה קסמית הצלתי ידועה באמור ידובר עליו בלשון נקבה כמו: מה זאת? (וואם איתם דאם?) אבל: מה זה צדיק? שז על המטה הידוע, ולכן אמר הכתוב חתם שלש וכו' והחם ארבע בלשון נקבה. והנה ארבע היא מקסר יקודי צכל מקוס, אבל כאן אחר מקסר החוף אליו מקודם לו שהוא שלש ישוב מקסר קדורי, וכן צכל מקוס שמוליח הכתוב מקסר ויה לא צמלה המונחת למקסר ההוא כ"א במקסר הקודם לו בחוקש המקסר החוף אליו מאחריו יהיה אותו מקסר האחרון מקסר יקודי צמכוון קדורי כמו שז הנה שכל ד' ושבע חובצז לבו ענינו: ושניעית. על שלשה פשעי ישראל ועל ארבעה וכו ענינו: ועל הרביעי וכן צכל המקסל. ולפיכך נראה לי לפרש כך ג"כ פסוק שמים עשרה שנה עזר' אח כדרלענר ושלש עשרה שנה נדרו ובארבע עשרה שנה צל וכו' (צ"י י"ד ד') שנתחצנו המצפניס צפניושו, י"ח שהוא כאלו כתוב ובשלש צני"ח, וי"ח שהמרידה נכשעה באחת משך שלש עשרה שנה אבל לדעתי הוא מקסר קדורי לפי שקודם לו שמים עשרה כנ"ל וצא היקודי צמקוס הקדורי כמנהג. ⁽⁹⁷⁾ נותן' עטם מפני מה צא היקודי צמקוס הקדורי כן ואמר שהוא מפני שהכותב דמה צדעמו צמחירות המהשבה הפכוס של המקסר הקודם צליווך הנוסף לכן כתב ארבע ציעטא דלישאל, אבל כוונתו רביעית. ⁽⁹⁸⁾ שאר' המקפלים הצל"ח באחרו תקיעולו צעלמו סס ניכ עז"ז, כמו שלש

הַרְבִּיעִית (ויקרא י"ג כ"ד). רְבִיעִית ההין (שמות כ"ט ו') ⁽⁹⁶⁾. רְבַע ההין (שם) ⁽⁹⁷⁾ על ארבעת רְבִיעֵיהֶם ⁽⁹⁸⁾ (יחזק' א' ח'). ועל רְבַעִים (שמות כ' ה') תאר ⁽⁹⁹⁾, בני רְבִיעִים. (מ"ב ע"ו י"ב) תאר על משקל אחר ⁽¹⁰⁰⁾. וטעם: מאת רְבִיעִית (מ"ב ו' ל"ב) להיות תחלת הפתח מרביעית הקיר ⁽¹⁰¹⁾, וי"א שתהיינה ארבע אמות משני הפאות עד שיהיה פתח הבית שתיים עשרה אמות ⁽¹⁰²⁾. ושם אחר: ורְבַע הקב (מ"ב ו' כ"ה) ומספר את רְבַע ⁽¹⁰³⁾ ישראל (צמדכ כ"ג יו"ד). וכתוב רְבִיעַ יהיה (שמות כ"ז א') ואם הוא פָּעוּל הוא

הנה לא חשבענה וארבע לא אמרו הון וכן האמרים. ⁽⁹⁶⁾ עיין לעיל הערה 88. ⁽⁹⁷⁾ זה ג"כ מקסר חלקי כמו רביעית הקודם כק על משקל אחד. ⁽⁹⁸⁾ גם הורלה ארבע לאלת רְבַע והיא: לד מלדדי הנוף הארבעה מוץ מעלה ומטה. ולכן חכס יונסן על ארבע סעריהון. ⁽⁹⁹⁾ רְבַע האר לזכר רביעי. ⁽¹⁰⁰⁾ רְבִיעִי מלכד שהוא מקסר קדורי צכלל הוא ג"כ מקסר קדורי צמכע לזכר רביעי = רְבַע הקודם. ועטם בני רביעים א"כ: הצניס של דוד רביעי והס דוד ממישי, ועיין מה שהקשה צעל אהל יוסף על הכלצ"ע ז"ל (צ"י כ"ג). ⁽¹⁰¹⁾ כי רכח הקיר עשלים אמה וכותב הפתח באמצע עשר אמות, נשארנו עטש אמות עפסח מזה וחמש אמות עפסח מזה. נאלא חמלת הפתח, כלוני מקוס ל"י הדלת, רביעית הקיר, וא"כ יהיה: רביעית מקסר חמלקי צמכסון מקודם: הקיר. ⁽¹⁰²⁾ לדעת הי"ח היה כותב הפתח י"ב אמות, נשתיירו ס' אמות מכותב הקיר, ד' מזה וד' מזה. ויהיה כוונת מאת רביעית שישמיל הפתח מכותב ד' אמות של הקיר מנ' ענינו, ויהיה א"כ רביעית צמוון מקסר יקודי = ארבעה, וזה דקוק, ולהעפפסיס עוד פירושים אמרים צה. ⁽¹⁰³⁾ זה ג"כ סס למקסר חלקי (ein Viertel) כמו רְבַע רְבִיעִית לקודמים. — אמר המעיר כן הוא דעת הכז. אמנם לדעתי מלה רְבַע צמקוס מי מנה עפר יעקב ומספר את רְבַע ישראל הוא מלשון רביצה, וכן מוצן שוכש רְבַע צלרמי וערצי, כלומר מי יוכל למסור את מנהם ישראל. וכי ישאלני המדקדק איך ינוקד מן רְבַע צמולס רְבִיעִי (הלים קל"ט) צמיק? והיה ל"ל רְבִיעִי או רְבִיעִי ע"ד קְרִישִׁי גְדִלְיָ. אומר לו יישר ויישר על שאלה זו, לפי שעל ידי זה הוא נותן לי מקוס נכאר כאן מה צמזמחי עליו רק צקלור לעיל צהערה מעצד לרף של לוח החנועות, שהשורק הוא מורכב מן מילס וחירק, ושלטיכך הצכחו ו' אשכנזי או ו' לרפתי הצככה אצשי אשכנזי ומוליך. ואין ספק אללי שכן היה הצככה של שוכני א"י (וגם העצניס וצעל"ס צלרץ סייעין עד היום כך, צד"מ: עליבִּים aleiolum וכן קְרִישִׁי dūniā וכדומה, וצשצכצה לעוליך דרך הכי קלוקולא וארץ הכוזב ומי' האי קריס. צמוון שהצככה ו' להפכדייס דרך אפריקא צהה להס מצצל), ואין פה המקוס להצככה. צדכוש זה אלל צגוף העינו'. מקודם כואים אנו שגס קלח הקדמונים ידעו מואח הצככה, כי הרצ צכ' הלמות אומר צפירוש שהשורק מורכב מן מולס וחירק וקריאסו נועה יוחל למירק. וכן הוא האמת. וכן מדצבי הפכמון שעב נקוד הפעלים נראה ג"כ צכור צמוצב לא לצד הצכח השורק קצובס וצככה המירק, אלל שיס עוד צכח שיווי הצככה לטנות שורק למולס צכדי ליעוה הלשון צלמרו: וכן שינו הַרְבִּיעִית (צמד' כ"ו) כי משפטו הַרְבִּיעִית מן הַרְבִּיעִית, אבל אמרו אס נלרין (כלונו ג' חנועות) מניין אחד (דהיינו שורק שורק מירק שצככה שלפמן שזה) יצגנה הדצור (יעויין לעיל מלה צאצא ל' 110) צלו לשנותו כד' ליעוהו שיהא מולס צין שני אופתיות שצוקין אחד שצוק ואחד שצוק עכ"ל. הכי שצוק וחירק הצכה אחס להס אללו, ומכנה האופתיות המחנוועים צניסין שצוקין. ומלמך שהוא כן יולאח לנו מזה טוענה גדולה, צלשך יצאר לנו נקוד מלוח רצוח המצככה לנו כזו, אשר צלמח הוא נכ"ו

מסופקים בדקדוקה אם המלה כחציבה וא"כ היא ציוני מן ההפעל, או שנשחזה המ"ם מן הנו"ן ועיקרה עבר כפעל, לפיכך נקדו המ"ם צורק להורוה על הכלשון והמ"ם צמח ולא בקמץ להורוה על האלחון. וכן נמלה המבדלות (יהושע י"ו) שהמ"ם אללנו ג"כ צמיק לרמו שהעברניים סברו שזה האות ה' נו"ן הוא, ושעיקרו הנבדלות מן הנפעל. ויש לשער שהעברניים נקדו גם זה המ"ם צורק מטעם הכ"ל אלא שלדבריו נשפשו לא נחקיים הכרך ומציאים ראשונים שנוכל לעין עליו. ולפיכך לא חילל מזה המין אלא בפעלים הצאים צורקל כפעל והפעל כאלה. וכן תִּקְרָה (שמות ל"ד) עפ"י הכתיב צה"ו היה ל"ל הכ"ף צלירה כושפת עמיד כפעל. אך מפני שאין לנולה מובן ככון, אי אפשר שלא עלה על דעת אחד מן הקדמונים שיהפך שהמ"ו נשחחה מן ה"א ושעיקרה הִתְקַר עמוד ונקדו המ"ו צמיק להורוה על הכתיב והכ"ף בקמץ להורוה על הנו"ן. וכן הִתְקַרָה (שמות ע') עיין מה שפלטל צזה החכם רש"ל כ"י צולר נחמד ח"א ל"ד י"ב וצנהשחל. אך לרעכו המלה כמו שהיא לפניו בקשורה עם מלה למן היום מלעכח אם לנקוד הִתְקַרָה עבר מן ההפעל צמקון מלה אשר, או לנקוד הִתְקַרָה מקור מן הנפעל עם כנוי לנשחחה (כי ההפעל לא כמלא מזה השמש צמקל כלל עד שנקדו הו"ו צמח והקמץ צמח) עשו פשרה לנקדה חליה כפעל וחליה הפעל דהיינו הנקודות מורוה על הנפעל והרפה פעל ה"א על ההפעל, כללו אמרו אין להמליע אין נקראה מלה זו בימי קדם. או שמה היה לשינה אמה קבלה הקריאה צאופן אחר, ומנלי לרעם ח"ו היא הנכונה רמזו על שח"ן. וכן בפשע איש רע מוקש וצדיק ירו"ן ושמה (משלי כ"ט) ירו"ן היה לו לנקד כמשפט הקל מן הכפולים, אלא שקודם המלחה הנקוד נשחפכו אם לקרוא בִּפְשַׁע ציי"ן ומינה כמו שהיא לפניו ולהפסקו מובן ככון צמח, אך אז הכה מלה ירו"ן מלה ו"ו"ו וגם צורק, ששניהם אינם כמנהג הכפולים, או אפשר ג"כ שיש לקרוא בִּפְשַׁע ציי"ן שחלילה ולא הנו"ן שחללה ירו"ן נשחחה מן ל"ו ול"ל ירו"ן והמלה ממני העי"ן, והו"ו זו וגם הצורק כמשפט, וגם צאופן זה מובן ככון להנחמה, יאמר שהאים הרע ימלא ככל פגיעה ופגיעה מוקש, והצדיק ירו"ן בלי מכלול ושמה. וכן מִאֲרִיב (ירי יו"ד) אם המלה ציוני פעול כמו שהכתיב צו"ן רולה, היה לו לנקד המ"ם צווא. אך ממני שהמורה גם אז זכה, הקצרה נוחתם שצריך להיות כאל מִאֲרִיב, ועי"ן מורה הליכה. וכן הִתְקַרָה (זכר' ה') לפי הכתיב היתה לריכה המלה נקוד הִתְקַרָה או הִתְקַרָה צמיק מה שאין לה מובן צמקו, לפיכך לא הכיח מנקוד זה אלא חיקר הנו"ן והקמץ בלבד, אלא שה"א נקד צמקו והמ"ם הקופי צמח והטעם לעיל להורוה שהה"א נוספת ללא לורק, כלומר לעפ"י שחכז והניחה אין פירוה המלה ודקדוקה אלא הִתְקַרָה ע"י הִתְקַרָה נקודים, ואין להאריך יותר כאן כדי שלא לעבור את הגבול (ועיין עוד לעיל ל"ד 81). — ולריך אני להעיר עוד שמהל אמה מלאחי בהפך צהכ"י הצבלי צמיק חטוף כמי שהיא אללנו צורק והיא מלה גִּשְׁמָה (יחזק' כ"ב) שהגימל אללנו צורק, אך השי"ן גם צהכ"י כמה וכן המ"ם צמיק. וכאן בהפך הצבליים חשזו המלה שם דבר מהמכרד גִּשְׁמָה, והעברניים נשחפכו אם הוא שם ולא לריך להיות השי"ן רפה והמ"ם צמיק, או עבר מן הפועל ולא לריך להיות הגימל צורק והשי"ן רבוח והמ"ם רפה, וכמו צבינוי נקודם על שניהם, ועיין הרד"ק שם. והנה ראינו שהעברניים מחולפים בנקודם צמלות רבוח, וכדע מזה שהמ"ם ז"ל הקוצר צמחח חיינן שהקדוק מקובל דור אחר דור ולא כמלא חלוק צו אפי"ן קמץ חטף לצורק מנורח העולם עד מערכו ע"ש, לא רפה מימיו את הנקוד הצבלי ולא הכיר דרכיו כלל. ואני מלאחי צהכ"י הצבלי רבוח מלה המנוקדות בקמץ חטף שהן צורק אללנו כגון שִׁלְחָנוֹת = שִׁלְחָנוֹת (יחזק' מ' מ' ומ"א ב' ומ"ב א' ע') אלא ג"כ צורק כמו אללנו, וגם רי יונה לא ידע ממנו כלום כי לולי זה היה מוכיכו, אעפ"י

כמו מִרְבַּע¹⁰⁴, והנה מצאנו הבנין הקל מזה הטעם¹⁰⁵. הבנין הכבד: מִרְבַּעוֹת לא עגולות (מלכים א' ז' ב') והטעם שלשה צורות מרבע על עגול שהוא פי המכונה¹⁰⁶ —

חֲמִשָּׁה. לשון זכר חֲמִשָּׁה בדגשות השי"ן¹⁰⁷, ובסמוך: חֲמִשָּׁת סרני פלשתים¹⁰⁸ (יהושע י"ב ג') חֲמִשָּׁת שקלים (צמד' ג' מ"א). ולשון נקבה חֲמִשָּׁה צמלות המ"ם¹⁰⁹ חֲמִשָּׁה יריעות (שמות כ"ו ג') (בפתח)¹¹⁰ ועם שוא ופתח: חֲמִשָּׁה היריעות (שם עס)¹¹¹. יום חֲמִישִׁי (צב' א' כ"ג)¹¹², השגרה החמישית¹¹³ (יחזק' א' ז'). ונתתם חֲמִישִׁית (צב' מ"ו כ"ד)¹¹⁴ ומצאנו לחֲמִשָּׁה¹¹⁵ (צב' מ"ו כ"ו), קרוב ממעמו: אלה החמש (ש"ב ז' כ"א) ויתכן להיות זה למספר הצלעות¹¹⁶.

שכחז בשער י"ב חס' הקמה שהיה לפניו מקרא צבלי ג"כ, כי כפי מה שכתבר לי מנוד הכ"י הצבלי היה המנדק ומכיר גם את הנקוד. העברני, אשר על כן יש לחשוב שהמקרא הצבלי שהיה לפני רי יונה מנקוד היה צמקוד זה. ולא נשאר לי מה אלא להעיר עוד לט"ע צמקוד שלא לנד ע"י שינוי הנקוד צמקודות ודגשים כממור, אלא רבוח פעמים ג"כ ע"י שינוי הנקוד צמקודות ודגשים חס' און הקורא על דבר מה, כגון מלה אנה הצאה צב' פעמים צמקודות ודגשים חס' און הקורא על דבר זה לרמוז שיש פלוגתא צמקודות שקלחם עיעמו אומה ומלעיל וקלחם מלכע, עמוד ועיעמוה ומלעיל ומלכע יחד כלומר אין להמליע אין הוא הנכון. והקש צזה על שאר המלות הצאום אללנו צמרי עעמי, ובהנקוד הצבלי רק צמד עמח, אשר על כן חס' צמקוד צהכ"י הצבלי כל המקודות המתיחסות עליו, עם שחללים קלה צב' פעמים ג"כ להורוה על עי"ן מה, כגון על מניעה הצבלי. ועיין ס' הקמה ל"ד 141, אשר שם שורה י"ו יש לחקן המורה מונע מן הה צבלי, ל"ל מן הה צבלי. עיין להלן בהמקומים סוף מוסף י"ז. — ר"ל משקל רְבִיעַ הוא פְּעוּל אצל הודאה זאת המלה היא עי"ן מפשע לחמורה המרובע, וחוה שאמר צמקודו שם: כל לורה שהיא ארכה כחצנה נקראת רְבִיעַ. — ¹⁰⁵ רצונו מלינו מלה רבוע מננין הקל צזה המונן שיש לננין הכבד מִרְבַּע. — ¹⁰⁶ אם המלח הוא צבלי משמש לא אוכל להלוס חונת הכ"ס, וגם להמפרשים דרכים שונים צמקודות של המכונות, ויראחי לחקנו והנחמיו כאשר הוא. ואפשר שז"ל: והטעם, שלהם לורות מרובע, לא עגול כמו שהיא פי המכונה, ור"ל שאע"פ שפי המכונה היה עגול אצל המקראות לרובי הכוחות היו מרובעות. — ¹⁰⁷ יש שמוח שחכפילים לה"ש שלהם ע"י ד"ח כשנשחקה הנגינה מהנחתו אל הצבה שאחריה שחוספה עליה וכשהתנועה האחרונה היא לריכה שחזר חיקר כדון לפני ד"ח, כמו מן שְׁעָרָה שְׁעָרִים מן קהל קהלה, וכן כאן מן חֲמִשָּׁה חֲמִשָּׁה. — ¹⁰⁸ כי הנגינה נשחחה צמקודות והמלה מלעיל לכן השי"ן רפה, והיה לכל האופיים הקבוליים, אפילו כשהדגש הוא להשלוס אוח השורש כמו מן שִׁשׁ שִׁשָּׁה אצל שִׁשִּׁית, וכן אִשָּׁה אִשָּׁת, ולא אוכל להלוס חונת החכם ש"כחטו כ"י צמקודו וצמקודו שזו ע"כ ע"ש: הזכרני שִׁשָּׁה ומניכוחו שִׁשִּׁית, ומה כראה ששזול השי"ן איננו צמקוד ע"כ. — ¹⁰⁹ כי הוא צמקוד. — ¹¹⁰ מלת צמחח כ"ל ע"ס ולפיכך הסבכחיה. — ¹¹¹ כי הוא צמקוד. וכמלא עוד עמ"י: יו"ן, ס' יו"ן, אך בַּאֲגַל-אִם יתכן שהוא ס' בַּאֲבַל- יעויין לעיל ל"ד 118. — ¹¹² ד"ח מקמך סדורי, וצדגה השי"ן כשהמלה סמרה יו"ד. — ¹¹³ מספר סדורי לנקדה. — ¹¹⁴ מספר החלקי. — ¹¹⁵ זה ג"כ מספר החלקי על משקל אחר. — ¹¹⁶ וכן

(שמות י"ב י"ח) חגורי חומש כמו חלוצים. ⁽¹¹⁷⁾ ובעבור היות זה המספר עגול ⁽¹¹⁸⁾ כמו אצבעות היד ⁽¹¹⁹⁾ אמר הכתוב ⁽¹²⁰⁾: לא יום אחד ולא יומים (צמד' ח"ב י"ט) שהוא הכפל ואח"כ הזכיר העגול וכפלו וכפל כפלו. ⁽¹²¹⁾ ע"כ החל אברהם במספר הזה בחשבון הכלל, כי חמשים כדמות חמשה, ⁽¹²²⁾ ואח"כ חקר חצי החומש ⁽¹²³⁾, ואחר כן חומש הנשאר ⁽¹²⁴⁾, וחקר הרובע ⁽¹²⁵⁾, ואחר כן השלישית ⁽¹²⁶⁾, ואחר כן החציית ⁽¹²⁷⁾. ועל כן כתוב: ורדפו מכם חמשה ⁽¹²⁸⁾ (ויק' כ"ו ט') והנה הוא לאחד עשרים ⁽¹²⁹⁾, ואחר כן ערך באה על חמשה ⁽¹³⁰⁾ שהוא המספר

פיכשו חז"ל בדופן חמישה מקום שמהם נבדו תלויים צדוהוא הללע החמישיה צדין האדם. וי"א שאיכנו נעמנו כ"א וענין שמו ודשן שכן הולאה שרש זה (לכוני המש) צרכי. ולכן נקרא הבטן השני חמש וצדו"ל: הומצא, (שעשעצויק). — ⁽¹¹⁷⁾ ר"ל כונו שהגורי מצב יקראו חלוצים ששזיל שכלי זייכס על חלליהם נעמס זה נקראו ג"כ חמושים צענור היותם הגורי חמסו. — ⁽¹¹⁸⁾ מספר עגול או חשבון עגול קורא רבז אורח הנוספר שיש לו קבולת הפתיחה צהכפלו על עלונו עד לאין קץ, ונוספר חמשה הוא אחד עהס. ד"מ: 25 = 5²; וכן 125 = 5³; וכן 625 = 5⁴, וכן הלאה כל עוד שיתוסף להכפל יתכלו חמשה האחרים בהקסוס. — ⁽¹¹⁹⁾ לפי שאלצעות היר הס ג"כ חמשה לכן החמיל צו הכחוז מיד אחר כפילה היום ליומים ולא אחר אחר: ולא שלשה ימים צנוספר החכוף לשנים אלא דלב מיד אל חמשה שהוא נוספר עגול. — ⁽¹²⁰⁾ בכ"י הכותב. — ⁽¹²¹⁾ המספר העגול הוא חמשה ימים, ואח"כ כפלו עשרה ימים, ואח"כ כפל כפלו עשרים יום. וז"ל צפיקושו לחוכה: חמשה ימים כנגד אלצעות היר האוכלים, עשרה ככל צחתי ידיו, גם עשרים, כמשל האומרים: יאכל כל מה שיאכל באלצעות ידיו ורגליו ע"כ. — ⁽¹²²⁾ בעבור שהשבון חמשה הוא עגול לכן החמיל אצרכה ע"ה להחפול אולי יש חמשים לדיקים כי חמשים צעשרות הוא כדמות חמשה צאחדים רק שסס כלל חמשה עשרות. — ⁽¹²³⁾ אחר אולי יחקרון חמשים הלדיקים חמשה, וחמשה הוא חלי החומש של חמשים. — ⁽¹²⁴⁾ אמר אולי ימלאון שס ארצעים. — ⁽¹²⁵⁾ מן הארצעים חקר הכובע ואחר אולי ימלאון שס שלשים. — ⁽¹²⁶⁾ מן השלשים חקר שלישים, אחר אולי ימלאון שס עשרים. — ⁽¹²⁷⁾ מן העשרים חקר החלי, אחר אולי ימלאון שס עשרה. — ⁽¹²⁸⁾ ובעבור הקבלה הנזכרת אשר לתוספר חמשה שהחמשה צה החוכה הקדושה צצרכחה ואמרה ורדפו עכס חמשה מאה. — ⁽¹²⁹⁾ רצונו עכך חמשה אל עאה כן עכך אחד אל עשרים נגאל אחד רך עשרים. — ⁽¹³⁰⁾ רוצה להלתיק העכך שצכחוז שאיכו שזה צצני הכדימות כי אין עכך חמשה אל עאה כעכך עאה אל רצבה שהיא עשרה אלפים, ואחר שצכחהו העכך השני מן הקודס ע"מ: ידוע שסס ח = am יהיה am = n², וז"כ עכך זה 100 : 5 חס הכפול 20 X 5 (שהוא האצב הא' מן העכך עס העקספוניטע שלו) והיולא על 100 (שהוא האצב הבי של העכך), יהיה שזה אל (100)² = 10000, ולכן מה שאמר הכחוז ומאה חכס רצבה ירדומו איכנו כפי העכך הקודס, אך היולא מהכפלה איצבי העכך הקודס על עלמס ועל העקספוניטע שלמס. ואחר צפיקושו לחוכה הטעס לזה צסס י"א, שהוא צענור החחכנוח האחדים יוסיק חמספר, כלומר שיוסיק כל אחד מהחלחמיים אונץ ובצורה צעלמו, כל עוד שחגדל חככוח עס אחרים, עד שבזוון שאחר. ירדף עשרים, ירדף כל אחד ומאה שסס בצבורה אחת, מאה, והנה אמרו: עכך עאה על חמשה שהוא הנוספר החלשון כלונו עכך עאה שהוא האצב הבי מהעכך על חמשה שהוא האצב הא' של העכך. ואמרו: ואח"כ עככו על עשרים,

הראשון, ואחר כן ערכו על עשרים והנה הוא למאה רבבה. — וכתוב: וחקמישיתו יוסף עליו ⁽¹³¹⁾ (צמד' סי ז'), ובמקום אחר וחקמישיתו יוסף עליו (ויק' סי' כ"ד), ומעתיקי התורה ז"ל אמרו כי טעמו החומש וחומש החומש ⁽¹³²⁾. וטעם האיל מזוזות חמישית (מ"ט ו' ל"ב) בחמישית הקיר ⁽¹³³⁾, או חמש משתי הפאות עד שתהיה מדת הפתח עשר אמות ⁽¹³⁴⁾. וטעם וחקיש את ארץ מצרים (צב' מ"א ל"ד) להביא החומש אל האוצר ⁽¹³⁵⁾.

ששך דגוש השי"ן. הששי (צב' א' ל"ב) והששית וששית דבר ⁽¹³⁶⁾ כמו שלשה. כי ששית ימים ⁽¹³⁷⁾ (שמות ל"א י"ג) בשש צרות יצילך (איוב סי' ע"ג) ואצבעות ידיו ואצבעות רגליו שש ושש ⁽¹³⁸⁾ (ש"צ כ"א כ'). ומצאנו

לכונו: הכפיל היולא מהכפלה שני האיברים וילא לו רצבה. והכו העכך הבי של 10000 : 100 שהעקספוניטע שלו הוא מאה. — ודע שאלחסי צקוף בכ"י מאמר דומה לזה בהוספה דברים קלה, חס שהוא כוסמא אחרילא ומאמר הזה, או שהוספו כוסמא אחד להוספה צילוך, וזה נוסמו: חמשה חשבון עגול, ע"כ כחוז ורדפו חכס חמשה מאה והנה היה לאחד עשרים, ואחר כך ערוך מאה על חמשה יעלה חמש מאות, וכשהכפל העולה על עשרים, יעלה רצבה, וככה איכה ירדף אחד אלף, חשוב צלבך חשבון עגול (כלונו חשוב צלבך חשבון חמשה) וערוך אלף על אחד (כ"ל ככול אלף על חשבון עגול אחד דהיינו חמשה) הנה חמשה אלפים, וכן השני עמו (כ"ל וכן כפול עוד חשבון עגול חמשה על אף וחצר היולא עס היולא מהכפל החלשון) הרי ושנים יניקו רצבה (כלונו מזה ילא לך שנים יניקו רצבה אע"פ שאיכס עכך אחד, לפי שסס פועלים בצבורה אחת כ"ל) עכ"ל. והנה החלוק צין ג' אלה המאמרים הוא שבמאמר הפנימי עולה זה הנוספר ע"ד הכפל ובמאמר החילוני ע"ד החצור, והו שהוסף צפיקושו צבורה (ויק' כ"ו ט'): וכן איכה ירדף אחד אלף. — ⁽¹³¹⁾ ר"ל חמישית אחת כשהוא מודה מעלמו. — ⁽¹³²⁾ בפירושו לחוכה אמר מיעוט רבים שנים והנה חס שני חמישיות ע"כ. ור"ל לפי שחחוז ציכווי הרבים. וצפיקושו (צמד' סי ז') כחצ: וסס יש עדים עליו יוסיק שני חמישיות ומעתיקי החוכה אמרו חומש החומש, וכחצ חומעט: הוא מה שרדפו רז"ל צצ"ק צפי הגחל וחמישיתו רצבות חומש על החומש, שסס כער צחומש אחר שהחודה וצכע הקרן וכשצע והודה על החומש משלס חומש על חומש אפילו כההפעמים, ע"כ. — ⁽¹³³⁾ בכ"י הפקיד. וכלונו שיהיה רחצ הפחח י"ב אונה וכשהייכו צקיר ד' אונות מכלן ודי אונות מכלן, כמאלים צ' לדי הפחח ומתמלים ומחמישית הקיר מצ' עברייהם כי הקיר רחצו עשרים. — ⁽¹³⁴⁾ ר"ל שצפיה החמלה הפחח צכחצ חמש אונות עוסף הקיר מצ' עבריו, וז"ל חסיה נדח הפחח יו"ד אונות. וכעין זה פירש לעיל מאת רביעית (עיין הערה 102). — ⁽¹³⁵⁾ ובן צפיקושו על החוכה אמר שענין פעל חמש הוא שיקנה החומש, וכן פיכשו רבי הנוספרים (עיין לעיל הערה 85). — ⁽¹³⁶⁾ כלומר חמישי לזכר חמישית לנקדה חס ונספרים קדושים וצלים צה"א הידיעה אבל ששית דבר כלונו צלי הידיעה ובצפיקושו לשי"א אחר כונו ששית ההיין הוא חמספר החלקי וכולס ע"ד שלשה השלישי השלישית שלישית הא"יפה. — ⁽¹³⁷⁾ הוא חקסעך מן שששה וכלל דגש (עיין לעיל הערה 108). — ⁽¹³⁸⁾ מספר יקודי לנקדה. ונקוד זחס החלה חמיר ליכה וספילו לפני עקף חמו, שש"ש מאות ככב (שמות י"ד ז'), ולא הוא חומעוד צחחג לרוב צק"ש (והחסס פ"רכוט העיר בקונקורדחין שלו שלפני עקף הוא שש"ש

זאת המלה מצטרפת בפעלים וְשִׁיתֶם הַאִיפָה (149) (יחזק' מ"ה י"ג).
 וי"א כי כמורה ושובבתיד וְשִׁיתֶם הַאִיפָה (שם ל"ב ז') בדרך רחוקה (140). —
 שבעה לזכר שְׁבַע עינים (141) (זכרי ג' ט') ולנקבה שְׁבַע כחמאתיכם
 (ויק' כ"ו כ"א) (142) ואם יסמך זה המספר בלשון נקבה אל העשרות
 ואל המאות תשתנה תנועת השין (143). כמו שְׁבַע עשרה שנה
 (צ"ל ל"ו ז') שְׁבַע מאות (צמ"ד ל"ו) ולא תשתנה עם האלפים כי הם על
 לשון זכר (144) ולזכרים ולנקבות הסמוכים שְׁבַע (145): ויפלו שְׁבַעֲתֶם
 (ש"ג כ"א ט') רק מעם: יהיה שְׁבַעֲתֶם (146) (ישעי' ל' כ"ו) כאשר פירש: כאור

צבול, אבל זה אינו אלא כשמה זו מוקפה אל היצא שטעמה הצדקה הראשונה כמו שִׁשְׁהִגָה
 (משלי ו' י"ג). וימלא ב"כ בלידה ובלא מחס: נשחם שִׁשְׁהִגָה שנה (צ"ל ז' י"ב) צדוקה המ"ש
 שכתב שהוא בלל מאריך ונתקף והו ע"ד הנקוד הצבלי (לעיל ל' 82), והמדקדק כש"ד ז"ל העיר עליו
 שג"ל בלא נבינה אבל מחס יש במלה שש והוא צמקס נבינה. ובחמילה מכבודו עמה כבוונה המ"ש
 שכיון דוקא אל מחס ולא אל מירכא שעליו לא היה לריך להעיר ולמה מלה צבלינה ונתקף,
 ושכשכרתו לפשטא צי משכחיס שיהיה צבינה עוד מירכא? ולא האמר שצמקס המ"ג משכחיס, היו
 ראויס להיות צמקסא אלא ומהפך אבל לא צמקסא מירכא ומהפך. והנה חוסי דעמי (לעיל ל' 41)
 שהנפק הוא ג"כ משנה כונו כל שאר המשכחיס, ושאין משכחיס אמתיים יתכר מן ה',
 וקיינס ד' מית"ן: מוקף מוכח מירכא מהפך ודרכא, ושהן משכחיס צמדגת
 צמקן כמו העעמיס כחם הפסקן. וזה יוצן ג"כ מלה שש בלינה ונתקף וצלי מחס. —
 (149) תחלקו את האיפה לששה חלקים ותכינום הששים. — (140) ויהיה פירושו שאשכר ומתכר
 הששים ויצא נל"ה בדרך נל"א. וכמוהו צביס צמקסא. ודעה הכז' שהוא כחוק וכן כתב ג"כ
 צמקס. — (141) צ"ל לדעמי כך: שבעה לזכר, ומצאנו שְׁבַע עינים. ור"ל שמוס
 שבעה לנקבה כי עין מין נקבה, וכן מלינו ג"כ ומעלות שְׁבַע עולותיו (יחזק' מ' כ"ו). —
 (142) כי הוא שאר הטעל (ייעבענשחך) ומעולה היסור הקרה ולכן הוא לשון נקבה ככל
 קסמי. — (143) בקצת שאר הקבוליים שכתביס צמקסו חסוד ותמונה פּעַל פּעַל כחמונה
 (144) כשמונה, מקסר זה הם האלפים יצא צמקס נקבה כדין לפני נקסר זכר כי אָלף הוא לשון
 זכר לכן לא יאמר שְׁבַע אלפים כ"א שְׁבַעַת אלפים וחמ"ד צמקסו. וכן כשהוא מוכח ימים כמו
 שְׁבַעַת ימים, אבל כשהנפסר הוא ש"ד זכר אחר יוכל לזוא ג"כ צמקסר כמו וְשִׁיתֶם כבשים (צמ"כ"ה י"ט)
 שְׁבַעַת כבשים (ויק' כ"ג י"ח). — (145) בב"י: שבעה, ולונו בנלה: הם מוכיחם לא שהם מוכיחם לש"ד
 כ"א לכינוי, ולא יצאו ע"מ ונלעיל בסופי שְׁבַעַת שְׁבַעַת, ומניח לזונמא ויפלו שְׁבַעֲתֶם כי הם
 ל"ל שְׁבַעֲתֶם, והנה צמלה שְׁבַעֲתֶם הכחיס שבעתים ועיין בהערה שאח"כ. — (146) כלומר
 מלה שְׁבַעֲתֶם איננה משקל אחר מן מלה שְׁבַעֲתֶם הקודמת שאע"פ שהכחיס זה ג"כ שבעתים
 נקדוה המנקדים חסר יוד והקרי שְׁבַעֲתֶם, אבל שְׁבַעֲתֶם הוא צמלה מן שְׁבַעַת. והח"י כשהס
 מן הה"א הנקבס צמקסר ולכן היא רפה, ולא כן מלה אַרְבַּעֲתֶם מפני שמהל ארבעה יש לה צ'
 משקלים אַרְבַּעַת אַרְבַּעַת, וכל השמות הבאים צמק"ק על צ' המשקלים הנקביים האלה, כלוני צמקסי
 דָּה וצמקסיי דָּת ישממש העצמי צמקסל הכלשון לנפסר, וצמקסל הנ' למיכות לש"ד או לכינוי

שבעת הימים, אך יהיה כפל אור שבעת הימים (147) והמתרגם אמר
 כי הוא כחשבון גוף שוה (148), ונמצא ישלם שְׁבַעֲתֶם (149) (משלי ו' ל"ב).
 ובעבור היות מלת שְׁבַעַת חשבון שלם אמרוה תחת לשון רבים (150),
 כמו עד עקרה ילדה שְׁבַעַת (ש"ב ז' ט'), יתכן להיות הטעם כפל

(יעויין לעיל, ל' 102) א"כ מלה אַרְבַּעַת סמיכותה אַרְבַּעַת ולא אַרְבַּעַת, ולכן אַרְבַּעֲתֶם.
 והנה צמלה שְׁבַעֲתֶם אַרְבַּעֲתֶם צמתיקו הפ"ג לסימן הנקבס אבל הם מושקלים שונים, וזה
 יוצן מה שכתב צמקס: והיו כן צמקס שהחליפו הה"א, ואם אינו עיקר, צמ"ו, ומהו ונלעיל, שלא
 חסערב המלה עם אַרְבַּעֲתֶם ושְׁבַעֲתֶם ע"כ. ודעמו לתוך מדוע לא אמרו ארבעים שְׁבַעֲתֶם? לפי שצמקל
 החמלק המלה צמקודה לללה ארבעים שְׁבַעֲתֶם, לכן שמו את הרצוני הוגיי מן הסמונה הנקבייס.
 ופירש מלה שְׁבַעֲתֶם לדעמו עיין הערה שאח"כ. — (147) קורר כחן מתיכוסו ליטע"י, כי שם
 פירש מלה שבעתים כאלו כתוב שְׁבַעֲתֶם כמו הקרי צמ"ד סימן. כ"א ואמר שם: פירושו כאשר
 פירש הכניח כאור שבעה הימים, והעעס כאור שבעת הימים ומצב, ע"כ. ור"ל שאור החמה יהיה
 ציוס אחד כמו שהיה האור של שבעת הימים שבעתים יחד, אבל כחן אחר שיהיה כפל אור שבעת
 הימים, אם צמקסו שיהיה חזק האור פעמיים, או צמקסו שיהיה כאור של ארבעה עשר יוס, ומפסר
 שבעתים עפ"י הרצוני זוגי שלו שהוא מורה על כפל, ולכן הקרי והכחיס שבעתים, וכן מציח צמקס
 צמס י"א צמקסר שנים ע"ש, והואמר שם לריך לחקון ולצבור עפ"י מה שכתבתי פס ובהערה
 שאח"כ. — (148) ר"ל דעם המתרגם שהרצוני זוגיי אינו מורה על הכפל כ"א על הכמלה מקסר
 זה על עלמו ג' פעמים שהוא מעוקב (Cubus) ובלשון הרב גוף שוה, ויהיה שבעתים המעוקב
 מן שבעה דהיינו 7³ = 343, ולכן סרנס על מד חלה מלה ארבעין וחלה (עיין להלן הערה
 216) ורלינו צמקס שיה, גוף שכל שם ללעמיו שווס והיא המעוקב. וזה יוצן מה שכתב צמקס שם
 סוף עבר השלישי: והנה השלישי (אות השלישי מהשם הככד) מואותיות השפה להורות על גוף שוה
 ע"כ, לרלנו על מעוקב, (ועיין הערה 153). — (149) אע"פ שלשון הכתוב הוא כך: וימלא ישלם
 שבעתים, מ"מ נשמע הרב צמלה ונמצא כחן להוראה ההערה המורגלה אליו כשירלה להעיר על
 דבר חדש, ועשה זאת כבוונה להסתיר כוונתו כדרכו, וללונו: וימלא מוונן מלה שבעתים צמקס
 אחר דהיינו צמקס יקודי כאלו כתוב: ישלם שבעה, וכן פ"י ג"כ צמקס חלמה מלה שבעתים
 יקס (צ"ל ד' כ"ג) שבעה דורות, ומלה ארבעתים. וכן צמקסו לשלמי כתב: שבעתים שבע לנה,
 וכן את הכבשה ישלם ארבעתים, כענין וארבע לכן חמה השם, וכן שבעתים יקס. והענין כאור שבעת
 הימים (כראה שהמאמר חסר ור"ל: וכן יהיה שבעתים והענין כאור שבעת הימים, ור"ל צמקס) ובעבור שרוב
 משלומי הבגדה הנמכרת הם חמשה וקצוב צמולאות שנים על כן אמר שבעתים עכ"ל. נותן עעס לאעור ישלם
 שבעתים מפני שרוב וכו' א"כ חמשה ושנים הם שבעה, וצמחילה מכבודו מה דחוק הטעם הזה. — (150)
 בב"י: ובעבור היות מלה שבעה אמרה תחת לשון. — ומקסתי עפ"י פירושו לויקרא כ"ו כ"א אחר
 שם: צמקס היותו משצון שלם כאמר על לשון רבים, וכן כי שבע ימול לדיק, עד עקרה ילדה שבעה וכו'.
 וכחז שם צמל מק"ס ח"ל: דע כי השבעה מקסרשלם כי צו ככללו עניני כל משצון כלומר שהחשבון
 זוגיס ונפסרדיס, והזוגייס יש מהם ראשוניים ושניים, והנפסרדיס כמו כן, והשניים ראשון הזוגיס והאחרצה
 זוג עמי והשלהל ראשון הנפסרדיס והחמשה נפסר שני וכשהחבר זוג ראשון לנפסר שני או כפסר ראשון לזוג
 שני יהיה מהם שבע עכ"ל. וצמלוני נק' האחר צמקס עעס קרלו ומקסר הזה שלם, וכאן ירלה

הדבר הידוע ⁽¹⁵¹⁾, והיה ביום השביעי (יהושע ו' שופ' יד וי"א כ"ט) **שְׁבִיעִי**,
 כדרך שלשה ⁽¹⁵²⁾. יתכן להיות שְׁבִיעָה מגזרת שְׁבָעָה כאשר פירש
 בעל ספר יצירה: והיכל הקדש מכוון באמצע ⁽¹⁵³⁾. וזה מעם לא
 מצאנוהו במספרנו רק עם בנין נפעל ⁽¹⁵⁴⁾. כמו נִשְׁבַּע להרע ^{(ס' ע"ו}
 ד'). אנכי אֶשְׁבַּע ^(כ"ג כ"ט כ"ד), רק מצאנו ויקרא אותה שְׁבָעָה ^{(כ"ג כ"ז}
 ל"ג) בעבור כי שם נִשְׁבַּעוּ שניהם, ושְׁבִיעָה מוזאת הגזרה ⁽¹⁵⁵⁾. גם

הרב, בעבור שמספר שבעה הוא מסבון שלם לכן נזכרו לרמוז על מספר רבים שהם השמארו במקשר
 זה אבל איננו מספר מכוון לו' דוקא. — ⁽¹⁵¹⁾ אחר שבאר בהקודם שמספר שבעה שמושו למספר
 רבים שהם, אמר עמה שיחכן היות מונן שלם שבעתים כמו כפלים דהיינו שיגלם הכפל של הדבר
 הידוע שגב. וקשור דבריו הוא כך: ובעבור היות וכו' ואנוכה וכו' לכן יתכן וכו'. או אפשר ג"כ שיקוים
 דברים נולדו כאן, וזה הוא: וכן היות וכו' לר"ך להיות מקומו קודם מאמר ובעבור היות
 וכו'. — ⁽¹⁵²⁾ ר"ל מלת השביעי צה"ל ומלת שְׁבִיעִי צל"ה צ"ל ש"ס ע"ד שלשה, שהם
 מספרים קדומים, והקבצה אם קדומי אם חלקי (עיין לעיל הערה 72). — ⁽¹⁵³⁾ בכ"ו מוכן
 באמצע. — לפי שהעיר הרב ברוב המספרים האחרים שנולדו ג"כ הפעל מהם צה"ק ואמר
 עליהם שהם מלעריים צפעלים, ומן זה הנוספר שבעה לא נולד פעל, לכן רולה כאן להעיר בדרך
 הקדמה למה שאחריו שיחכן היות השם שְׁבִיעָה מוזרה שבעה, וא"כ יהיה הפעל נִשְׁבַּע צפעל,
 הנגזר משם שְׁבִיעָה, צלמלעות נולד זו ג"כ גזיק שְׁבָעָה צעלם וכלשונה, וכן צביכורו לזורה (כ"ג
 כ"א) אמר: וזע כי מלת שְׁבִיעָה עיקרה שְׁבָעָה, וצמלת או השגעה שְׁבִיעָה אשגעה עכ"ל. והנה
 לא פירשה עם ועשהו כאן. — ואנחנו כאשר פירש וכו' רולה צ"ה להעטיס השייכות שבין שְׁבִיעָה
 לשְׁבָעָה והיא לדעתו מפני שמספר שבעה רומז על השם קלוות של העולם (ובעל ס' היליה
 ח"ב. החום צשע עזמות, וכוון לזה) ונזכרו שהוא היכל הקודש שהם צימד שבעה ומורים על עלמותו
 יתבדק, ע"ד מלת כל הארץ כבודו. ובדכ"ל: הוא מקומו של עולם וכו' וא"כ הנוספר הזה הוא מספר
 קדוש ולכן היו נשבעים בו, והוא לשין שְׁבִיעָה. והמנין צשיעתו של המילוסוף ר' ברוך צפינוחל כ"ע
 יבין היעב זה הרמז של הרב ז"ל. ועיין מה שכתב צפירוס לזכר' ד' יו"ד. וזוה יוצנו דבריו ג"כ בס'
 הלכות. — ⁽¹⁵⁴⁾ בהיות הפעלים הנגזרים מנוספרים אחרים רובם צבנינים הפועלים כשהורחם
 פעולה יולאח לשני, לכן מעיר שזה הפעל נשבע אף שהוא יולא והפעול הוא השנועה כמו: או השגעה
 שנועה, בכל זה הוא צבנין כפעל שהוא לדעתו (כדעה כל המדקדקים הקדומים) מציניס הפעולים.
 אבל צווננו צעל זה הנונמ, וידעו שנונלחים צבנין הזה שרשים הוורים על פעולה, ומהם על קבלת
 הפעולה, ומהם על פעולה הוזרה, ומהם על פעולה החמורה של זה צ"ה וזה צ"ה (כעלצפוקוס) ולכן
 יולא אמ' עם הכנוים, כמו: לא תִּשְׁבַּעוּ (ישע' מ"ד כ"א) וְיִתְּלַקְמוּ דוד (דה"א כ"ב ו'). ועל
 נִשְׁבַּע צמלחת ענינו הוא מהפעלים ההווריים, כששני בני אדם צלו צברית היו נשבעים אחד לחברו
 ולכן היא נקשר עם לומר: וַיִּשְׁבַּע לו' (כ"ד ע') וא"כ קבל הורחם פועל יולא גרידא. —
⁽¹⁵⁵⁾ כלומר אע"פ שפעל מן הנוספר הזה הוא צפעל שהוא מהמונזו השעולים והיה יכול המעריכר על
 זו הפהסה לענון א"ך אמרם שהיה לפעל זה הורחם פעולה יולאח, דהיינו הולאח עם שבעה
 מהשמה ולחוץ לקיים על ידו הצעתה מה? כשיב לו שאעפ"כ הדבר כך, והכי מלינו צביכוס שקללו
 את הבאר שבעה ע"ש ששבענו איש לחמו (כ"ג כ"ו ל"ג), וגם צוקוס אמר הכסוב אומר שקללו

מלת: שְׁבִיעָה ימים (ימז' מ"ה כ"א) מורכבת משב'ע ומשבעה ⁽¹⁵⁶⁾. —
 שמונה. לזכר שמונה אלה (כ"ג כ"ב כ"א) בקמצות האות שהוא מרם
 האות הנחה ⁽¹⁵⁷⁾ כמשפט המספרים שעברו, ובלשוין נקבה
 בשלש נקודות ⁽¹⁵⁸⁾ להפריש בין זכר לנקבה שזה בתוספת היא ⁽¹⁵⁹⁾
 כמשפט, וזאת המלה איננה מצטרפת בפעלים, ויתכן להיות
 מגזרת ⁽¹⁶⁰⁾ מאשר שמונה לחמו (כ"ג מ"ע כ"י) והמעם כי קו לעולם
 משתי נקודות במחשבת המחשב, והנה השמח מארבע נקודות,
 והנה הגוף שעקרו הגבה משמונה נקודות. —

תשעה. לזכר תשעה, ולנקבה תשע, והסמוכים אל עשרה ואל
 מאה במספר שבע ואין הפרש ביניהם, ותשעית ותשעית
 כמו שמינית ושמיני וחבריו. —

למקום באר שבע, כי שם נצבעו שניהם (שם כ"א ל"א) כ"ל ששם צלו צבניות צלצון שבוועה
 ושבעה נזכרת מן שבעה, כ"ל. ובס' הלכות כתב קרוב לזה ויזין עפ"י הני"ל, וז"ל ס"ס: רק לא
 נולדו מזה המלה פועל כלל (עיין לעיל הערה 153) ויתכן, ע"ד שאמר בעל ס' ילינה
 והיכל הקדש מכוון צלמלע, היות מלת נשבע, או השגעה שנועה מוזרה שבעה (עיין הערה הקודמת)
 והעד שאמר הכסוב כי נקרא שם שבעה בעבור כי שם נצבעו שניהם, ובמקום אמר כי בעבור
 צבע כשמות נקרא שם הנוקוס שבעה (כלאומר אל השיצני מצד' כ"א ל"א, ע"ו יש להשיב): והנה נקרא
 כן בעבור שני דברים (שבע כשמות והשבעה), או הם צי מקומות, עכ"ל. — ⁽¹⁵⁶⁾ ביהוקאל
 כתוב חג שְׁבִיעָה ימים ונולד ילכל, והנה אם כוננת המלה שבעה ימיו הסב היה ל"ל שְׁבָעָה, א"כ
 הוא כרצונו מן שְׁבִיעָה ונקרא כן זה הסב ע"ש שמתמלין לספור מוננו שבעה שבעות כמו שפירש רש"י
 ז"ל, וא"כ כחלמדו צו צ' ההורחות של שבעה ושל שבע. ושכתבה נקוד זה המלה פה מנקודה בכל
 מקום צכוונה להעיר על דבר חדש (עיין לעיל ל"ד 126 ול"ד 156) וזה כי מלת שְׁבִיעָה הרבים מוננה
 יצוא צפוי י"ים ובסופי אות צזה החלוק: כשצאה צריציו הזכרים שְׁבָעִים וזכר על העשך
 ימיו השבעו (שבע) לכן הזויי שְׁבָעִים (שבע שבעות) אבל כשצאה צריציו הנקבות מורה על
 ימיו חג, וכשהש"ן צקנין שְׁבָעָה הוא חג קץ שפירש השגעה שבעים והוא חג השְׁבָעָה וכשהש"ן
 צשאל שְׁבָעָה הוא חג חמלת שפירש השגעה שבעים שהיא חג הפסח דוק ותמלל. — ⁽¹⁵⁷⁾ ר"ל הנו"ן
 קמולה. — ⁽¹⁵⁸⁾ שמונה. — ⁽¹⁵⁹⁾ בכ"ו: בתוספת תי"ו, וכ"ל שזאת המלה שמונה לנקבה
 היא צתוספת היא הנקבה כמשפט כל השמות הנקביים, ולכן היה מההכרח להגדיל בין הנקבה לזכר,
 ושינו לנקד את המספר הנקבי צסגול. וכן כתב ג"כ בס' הלכות שמונה וְלָקַח בחוץ צימו (זכריה
 ה' ד') שהיא העבר לנקחת מהקל מוזרה כתי עיין יו"ד, והש"ל לקיטן נקבה וצסגול. אמנם כל זה
 הוא לדעת הרב אבל לדעתו הש"ל שאמר סגול צשצות איננו קיטן נקבה רק לקיטן העשקל וכמוהו
 תְּבַתָּה שְׁשֶׁתָּה וצלינה אר"ה ויש מהם ציז"ד צסוק קְנָצִי וצחיקת הַשְּׁשִׁי והסלקרים מהם הם
 הסגוליים תְּבַתָּה אר"י קץ = קניץ ודברתי ע"ו צוקוס אחר. — ומלת וְלָקַח (זכריה ה')

מלחמי גם צכ"י הצבלי יִלְכָּה = וְלָקַח צפתח הנו"ן שמונחמו חללנו סגול, ולא להס: עשו
 זה השינוי המנקדים ויש לו צלי סקק עעם (עיין לעיל ל"ד 156). — ⁽¹⁶⁰⁾ בכ"י: מבארת. וכ"ל
 יתכן שלזה הונחם לשון שמן להורחם העוני מפני שכל דבר עב' הוא גוף, וכל גוף יש לחשובו כמו

המעלה השנית העשרות. כי עשרה, מפאה האחת העשרה תחלה המספר ומפאה אחרת העשרה סוף המספר ⁽¹⁶¹⁾, כאשר מפורש בספר יצירה כי ככה מספר האצבעות ⁽¹⁶²⁾, ולא תוכל לסמוך האחדים בתחלה כי אם [אל] זה המספר ככה ⁽¹⁶³⁾. כי [הם] חלק ממנו או כפלו או השנים דרכים ⁽¹⁶⁴⁾. לומר עשרה שקלים [ויק' כ"ד'] וככה עשרה פעמים, ומצאנו פעם לשון זכר ⁽¹⁶⁵⁾. זה עשר

מעוקב שיש לו סדך וכחז ובזה, חזוניהו, כלוני קרנותיו שמונה, אי"כ שָׁמַן כגזר מן שמונה. ועפ"י גם הפעל שָׁמַן כגזר מן שמונה וכן כהצ"כ צק' הא', ונלחו' מקיים שזאת דרך צדקה, כלומר כצדק צעלולא הוא. — ⁽¹⁶¹⁾ נותן עטם מדוע העשרות הם צמעלה השנים ולאוור שהוא מפני שהעשרי הוא חמלה מספר העשרות וסוף מספר האחדים. ואין לכונו לומר שהוא סופם ממש, כי מספר ע' הוא סוף האחדים צאמה כנו שכתב הוא צמלו צק' האחד, אבל כוונתו שאלל העשרה הוא נבול האחדים צקוף. וא"כ למי שעת העשיריים (Decimalsystem) העשרות הם צמעלה השניות. — ⁽¹⁶²⁾ בפירושו לחורה צבכשת שמוה בהעסקה ה' כחצ: ויודך אחרת הם (המספרים) עשר ספירות צלימה כי לא תוכל להחל אם לא יהיו עשרה ע"כ, והנה המאמר עשר ספירות צלימה הוא עק' יצירה והכח עשר כוונתו, ולמר שיקוד כל המספרים הם העשרה, כי צהיות האחד אינו מספר מפני שכל מספר הוא אחד ($a^0 = 1$) ושעה המספר הנוקטמת אללס היא שעת העשיריים (וצמרו צשעה זו לדעה הרצ עפני שאלצעות היר הם עשרה, וכשהחמילו לקפור על האלצעות נקצבלה שעה זו ליותר פשוטה ומוקבנה) אי"כ יחמיל המספר מן העשרה כי $1 = 10^0$, רק $10 = 10^1$, $100 = 10^2$ וכו' א"כ כל המספרים כחמו כאשר יזכר אח"כ ולכן נוחחלה מהעשרה המעלה השניה שהיא צאמה חמלה המספר למי דעמו מלד. — ⁽¹⁶³⁾ בב"י חקרה מלה אל. — הרלון שאין מקבולה שלשון שיקמכו האחדים אל מספרים אחרים צאמן שיהיה מוצן הפתיכות סכום צ' המספרים (Summa) כ"א היולל חכפסל (Product) והו כוונתו צמלה ככה, כלומר ע"י האופן. ואין לדיך לומר העשרות כולן שלא יקמכו אליהן האחדים כלל, כי א"כ לומר צד"מ שְׁלֹש עֶשְׂרִים שְׁלֹשֶׁת עֶשְׂרִים כ"א שלש ועשרים או עשרים ושלש צו"ו החבור, אלל אפילו המספרים שיקמכו אליהן האחדים כמו מֵאָה, אֲלֵהָ רְבֹוא יהיו האחדים הנקמכים אליהן המכפילים (Multiplicatores) שלהם צד"מ שְׁלֹש מאות = 300 דהיינו ג' פעמים מאה, שְׁלֹשֶׁת אלפים 3000 דהיינו ג' פעמים אלף. אבל מספר עשרה יקמכו האחדים אליו להורות על חבור שניהם, לנקבה חמיד ולזכר לפעמים כמו חֲמִישׁ עשרה = 15, דהיינו חמש ועשר, וכן חֲמִישֶׁת עשר ענינו חמשה ועשרה. אך מדוע היה זה הקבולה למספר עשרה צלצ'ד? ע"י נוסח עטם וקצה צאמרו: ⁽¹⁶⁴⁾ ב'י הם חלק מומנו וכו' וככ"י מקריה מלה הם, וכלונו מפני שכל המספרים הם צכה העשרה ומהוים מומנו כי כל האחדים שהם לפניו הם חלק מומנו, והמספרים שאחריו נחשוו עם מנפלו כמו $20 = 2 \times 10$; $30 = 3 \times 10$ וכו', או מנפלו וחבור האחדים אליו כמו $25 = 2 \times 10 + 5$, ועל זה הדרך גם המספרים האחרים, והו כוונתו צאמרו: או השנים דרכים ר"ל ע"י כפל העשרה על מספר מה וחבור חלקיו אליו, ואע"פ שקבולה זו איננה מיוחדת למספר עשרה דוקא צמכר כ"א גם לכל המספרים בכלל, מ"מ לצעה של העשיריים הנחונה אללנו עכ"פ ומהוים כל המספרים צמועל עד"מ, לכן לעשרה היחון גם צקבולה קמיתה האחדים אליו צמוצן החבור ולא הכפל. — ⁽¹⁶⁵⁾ בב"י: ומצאנוהו. — ואין לכונו צמלה: וככה

פעמים תכלימוני ⁽¹⁶⁶⁾ (איוב י"ב ג'). ימים או עשור (צ"כ כ"ד כ"ה) ויתכן שיהיה הזמן רחוק מתום שנתם ⁽¹⁶⁷⁾ כמו עשרה חדשים. והכתוב אומר בְּעֶשְׂרֵת לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי (ויק' כ"ב כ"ג) שהוא יום העשור להפריש בינו ובין החדש העשירי ⁽¹⁶⁸⁾. ובאה מלה זרה והיא בחדש השני בְּשָׁנִי (דס"ג ב' ז') והמעם שני ⁽¹⁶⁹⁾. וכבר פירשתיו במקומו. עלי עשור ⁽¹⁷⁰⁾ (ת"י צ"ג ד') בנבל עשור (צ"כ קנ"ד ע') כמו כרע כאח לי (ס' ל"ה י"ד) כבבש אלוף ⁽¹⁷¹⁾ (יר' י"א י"ט) על כן מעה האומר שהוא נור יש לו עשרה נקבים ⁽¹⁷²⁾, והעד: עלי עשור ועלי נבל (ס' צ"ג ד'). והשני

עשרה פעמים, שנואלל כך צכ"ק אלל ר"ל שכה כולל לומר ג"כ עשרה פעמים ואע"פ שחלה פֶּעַם לשון קצה היא עפ"י רובל דכונל. ולפיכך הוסיף ומללנו פֶּעַם לשון זכר ר"ל מלה פֶּעַם והוא צשופטים י"ו כ"ח אך הפעם הזה. ויש לחקן המללור גם צאמן אחר אלל שכן נראה לי הכוון. — ⁽¹⁶⁶⁾ הווא מספר עשרה לנקבה וע"י מה שכתב צפירוסו שם וצמד' י"ד כ"ג. — ⁽¹⁶⁷⁾ בב"י מרוב שנתים. — וצק' הלחות כחצ: ימים או עשור עשרה חדשים, ויחכן ששאלרו להשלמת השנה כפי מספר הארמים (כי לכן וצק' ארמים היו) עשרה חדשים עד חמלה השנה, וחלל דרך צדקל עכ"ל. רלה ליצב צזה מפני מה אמרו דוקא עשרה חדשים ולא מספר אחר של חדשים, ומחכך שאלמר שהיו עוד יו"ד חדשים עד חום השנה למספרם, ועפ"י חקנתי כאל. והנה נראה מלה עשור הוא שם לקצון עשרה זמנים יחד אם ימים (Decendium) או שנים (Decennium) או חדשים. — ⁽¹⁶⁸⁾ עוד מוצן אחר למלה עשור דומה למוצן עשירי שהוא מספר סדוכי ומשפוטשם צמלה עשור צכה"ק רק ליום העשירי של החדש, וצמלה עשירי רק למודש העשירי של השנה. והו כוונתו צאמרו והכחוב לומר בעשור למדש השצעי, כשאלל מלמר שחלה עשור לפי הקדום הוא שם לקצון עשרה זמנים להמספר סדוכי שם מיוחד עשירי, אי"כ מדוע אמר הכחוב צעשור למודש ולא צעשירי למדש? והציצ שזהו למי שהוא יום העשור ולא חדש העשירי כמו עד החדש העשירי צעשירי צאמד למודש (צ"כ ח' ה') שהוא חדש עצה. אבל הוא עטם דחוק כי אין יוקוס לטעוה צעבור למדש השצעי ע"י שאלכרו. — ⁽¹⁶⁹⁾ בב"י האחד שח"י חקרה מלה בשני, והכחון כככ"י השני וכוון אל דהצ"ב צ' שכתבו שם ויחל לצנות צמדש השני צשני צשנת ארצבו למלכותו. ופירש צו הרד"ק ז"ל ציום שני לצצבו או הוא כפל דצכ כמו עד החדש העשירי צעשירי צאמד למדש וכו'. והנה יתכן שהיה מרקף פקוק זה של צ"כ ח' ה' צוכון הרצ ז"ל ודלל צמחשצבו אל הדומה לו צקפור המלות דדה"צ. והנה הוא חושב שחלה בְּשָׁנִי היא מלה זרה לפי שהיא עצה על יוני השבוע שלא כמנהגו. ולפי"י יש לחקן כאל שג"ל: והמעם שני לשבוע, ואם הוא כן היה קלת רליה שעה פ"י על דצכי הימים ג"כ, צאמרו וכצכ ציכשמו צמקומו (ועיוצן צפירוש' לק' שפה צרוס ד"י ע"ל). — ⁽¹⁷⁰⁾ ובב"י ה' שח"י: עלי עשור בלי וכחון הוא ור"ל עשור מוצן שלישי למלה עשור והוא: כלי ניגון. — ⁽¹⁷¹⁾ ר"ל שעתם צנבל עשור היא כללו חבור צנבל וצעשור למי שהם צ' כלים שונים לניגון, וצבל וא"ו החבור כמו ככע כאל ח' וכאל. ומסרון הצ"מ צמלה עשור היא כמו מסרון הכ"ף צמלה אֲלֹף שהיה ל"ל ככבש ובאלוף. — ⁽¹⁷²⁾ האומר כן הוא ר' משה הספרדי הכהן ופירש: צנבל עשור, שחלה עשור היא שח"ה לצבל והם כלי אחד דהיינו נבל שיש צו עשרה נקבים, והכב לל כן דיעם וכלייסו ומסוקו עלי עשור ועלי נבל אי"כ הם צ' כלים שונים. וכן חפס עליו ג"כ צק' הלחות וצפירוסו לחלים

173: וְעֵשְׂרוֹן סֹלֶת (שמות כ"ט ב') שְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים (ויק' כ"ג י"ג) וּבִתּוֹסֹפֶת מוֹם: מַעֲשֵׂר מִן הַמַּעֲשֵׂר (במד' י"ח כ"ו) וְהַסְּמוּךְ: וְכָל מַעֲשֵׂה בֵּקֶר (ויק' כ"ז ל"ג) אִישׁ מִמַּעֲשָׂרוֹ (ויק' כ"ז ל"ב). מַעֲשָׂרוֹתֵיכֶם (174) (במד' י"ח כ"ט), וְהַבְּנִין הַכֹּהֵן הַדְּנוּשׁ: עֵשֶׂר הַמַּעֲשֵׂר (דב' י"ד כ"ג) וְהַמַּעַם לְהַבְדִּיל הַמַּעֲשֵׂר. וּכְבָה וְהֵם הַלְוִיִּם הַמַּעֲשָׂרִים (175) (נאמ' יו"ד ל"ח) וְאִין זֶה הַפֶּךְ זֶה-כְּדַבְּרֵי ר' מַרְיָנוֹס ז"ל (176), וְכָתוּב כִּי תִכְלֶה לְעֵשֶׂר (דב' כ"ו י"ו), וְהַנִּבְּזוֹן שֶׁהוּא מֵהַבְּנִין הַכֹּהֵן הַדְּנוּשׁ (177), וּמִצְאָנוּ מֵהַבְּנִין הַקָּל צִאֲנַכְּם יַעֲשֶׂר (178) (שמואל א' ח' י"ז). וְיֵשׁ מִקְדוּמֹת שְׁמַעַם עֵשְׂרָה, בַּעֲבוּר שֶׁהוּא סֶךְ חֲשׁוֹנֵי מִנִּין (179) כְּמוֹ: מַעֲשֵׂרָה שְׁלִישִׁים (קהלת ז' י"ט) עֵשֶׂר נָשִׁים (במד' כ"ו כ"ו). וְעוֹד בְּהַ עֵשְׂרִיָּה (ישע' ו' י"ג) יִשְׂאָר בְּהַ הַעֲשִׂירִית (180), וְיִיאָ כִּי הַמַּעַם עֲשֵׂרֶת מַלְכֵי בֵּית דוֹד, וְתַחֲלָתָם: עֲזִיחֹו וְחִבְרִיֹו מִסְפַּר עֲשֵׂרָה (181). וְאָמְרוּ עֲשָׂרוֹת כְּמוֹ מֵאוֹת, בַּעֲבוּר הַיּוֹת הַעֲשֵׂרָה תַּחֲלַת הַמַּעֲלָרָה הַשְּׁנִית. וְאִינָם כְּכַה הָאֲחָדִים שֶׁהֵם לִפְנֵי הַעֲשֵׂרָה (182) וְחִבְרֹו הָאֲחָדִים

ל"ג ז' — 173) ר"ל שם על משקל אחד הוא עשרון והוא מספר החלקי. (174) הוא ג"כ מספר החלקי על משקל אחד מַעֲשֵׂר, והכנה הכב דגמאלות בכדי להכרות שינוי נקודים כי העין שהיא פה"פ צוללת זו היא בנפחד נע, ובקמיותו כה. צמ"א יעלו לה מעשר דתתמי"ג"ע (עיינן להלן ל"ד 176 ובתקוני הקונקורדאצן ערך מעשר) ובכתיבם ינקד עפ"י טעם צ"ה המשקלים. — 175) רצונו גם פה הונון לתת המעשר ולא לקחת אותו דהיינו שיחטו הלו ים מעשר ון המעשר לכהנים. — 176) הפעל עשר יתאל בקל וביפעיל ובהפעיל, בקל ענינו קחת המעשר, ובהפעיל כתיב המעשר, וכן ג"כ צביעל, אך כנאל: והם הלוים הַמַּעֲשָׂרִים ופי' זו כ' ונתיבוס ז"ל שהלכונו צו לקיחת המעשר דהיינו ון העם והכב מיתאן גזה הפיכש כאלו, ועיין הערה שלפני זה. אונס צפירותו לנאמ' כחצ צעלנוו צהפן: המעשכים לוקמי המעשר. ואין זה זכ ומדוש אללו. — 177) מציא כאל' לדבריו שלפיעל הורכח כתיבת המעשר ממקוק כי תכלה לַעֲשֹׂר, ולפי שהעלה בלי ה' ונלי יו"ד, יש לחשוב שהוא מהפיעל, כמו שקורא צאמת צן נחלתי לַעֲשֹׂר. אבל כמתקן דבריו ע"ד הוסיף צעלנוו: והכנון שהוא מהבנין הכבד הנוסף, והוא ח' לַהֲעֵשֶׂר ושינוי הנקוד הזה נכס לו להציא כתיב אונס ומונו ולא ממקוק עֵשֶׂר הַמַּעֲשֵׂר (דב' י"ד) לפי שכלה להעיר אגב אורכא שקריאח צן אשכ גם היא כנוכף בדקדוק ונאמר שאפשר היומה ון ההפעיל. — 178) עיינן לעיל הערה 176. — 179) סרסדה וקלסו: טעם עשרה ענין בעצור שהוא סך חשבון. זה האמכון הוא אלאמר מוסק, וכלונו כמו אלאמר הכד"ק בשכשיו לפי שהעשרה הוא סוף חשבון וכולל כל חשבון יצא לנעמאים לסך חשבון. ואינו כולה צו חשבון לצד ע"כ. וכולה צמלת מַנִּין סך חסם ולאו דוקא עשרה וכן פי' הוא צעלנוו צפירותו לנקומות הסם. — 180) ובפירושו ליטע"י הניא זה צסם אחמים. — 181) ובן חצ צפירותו: וי"א כי עשרה מלכים יעמדו עוד על יהודה ערס הגלות וכו' וצאמת שכן היה מספר המלכים עם עזיהו, ועל דרך דקדוק הלשון עשיריה הארס ואינו כמו עשירי (ל"ג עשירית) והעד יהיה ישאל שלישיה עכ"ל, ופי' עשירית הוא מספר החלקי ויצא חנוי צמתיכות אל ש"ד אבל עשיריה הוא ש"ד של זה המספר ויצא בנפחד, וזה הצדל דק מחד בלי חוטלת. — 182) רצונו שכל עשרה דבריו, ויאמר ד"ע שרי עשרות כמו שאמר שרי מאות והיא עפ"י שהעשרה תכלת המעלה השנית, אבל לא נוכל לומר

אל זה המספר ואמרו אַחַד עֶשֶׂר לִזְכָּר (183), והנה הסירו הה"א הכתוב באחדים לזכרים על משפט דקדוק הלשון (184) וכתבו הה"א בנקבות ואמרו אַחַת עֶשְׂרֵה, רק שתי נקודות הרי"ש חדש (185), כאשר עשו במספר שְׁמוֹנָה ועל זה המשפט כל האחדים הנחברים עם עשרה עד עשרים (186).
אמר ר' מרינוס ז"ל כי מלת עֲשָׂתִי עשרה (187) כאלו אמר על שְׁתֵּי עשרה (188). והנה טעה שתי טעיות גדולות, האחת כי מספר שנים עשר יותר עליון על עשרה מאחת עשרה (189), והעד: מבן עשרים שנה ומעלה (190) (שמות ל"ח כ"ו). והשנית כי שְׁתֵּי סימן נקבה, והנה כתוב עֲשָׂתִי עֶשֶׂר (191). ופירושו מלת עשתי עשרה כמו חֲשֹׁבֹן (192).

ד"ע שרי יְשׁוּעוֹת ון שלשה כיהוא ון האחדים. — 183) בכ"י: האחדים כל זה המספר ואמרו שהוא אחד עשר. — 184) בכ"י: הכתוב באחדים צרי"ש. וי"ל כשהמספר עשרה הוא הסומך של האחדים הקדומים לו אמרו עֶשֶׂר צלל ה"א כדון לזכרים. — 185) בכ"י: רק שני תנועות הרי"ש חדש. ולונו הלוכה שחפס כ"י"ש עֲשָׂרָה הוא זכ לדעתו שסיב ל"ג עֲשָׂרָה כדון ה' הנק צה כמו שהוא זכ צוללת שְׁמוֹנָה שְׁמוֹנָה. (ועיין לעיל הערה 159). — 186) לזכרים: שְׁנֵים עֶשֶׂר וְשָׁלֹשָׁה עֶשֶׂר וכו' ולנקבה: שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה, שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה וכו'. — 187) בכ"י שתיים עשרה. — 188) ר"ל שמתל עֲשָׂתִי מונומלת ע"כ מלת על שתי ומונונו המספר החסוק לנקסר שמים עשרה ומלכיו והוא אחד עשר, ויחשב ר' יונה ז"ל שמספר הקודם לנקסר הוא למעלה ממונו ולכן הוליא הכתוב מספר אחד עשר צלסון עשתי עשר = על שתי עשר, לפי שהוא עליו וקודם לו. ודע שגם הקראי כי דוד צ"א חצב שהע"ן מורכבת על מלת שתי שכן הוא אונס בעדק עיש: עש" עשר אחד עשר וכל ע"ן מרכבה עלי שמי פי מעני אַעֲדָר יקחצ"י י"א ע"כ, כלונו כל ע"ן המורכב על מלת שתי צמונן המספר עניינו י"א. ויש לדעת ג"כ שכל גליון כ"י מכלי פ"י הסורה להראצ"ש והכלב"ג הנאלל ח"י ה"א כשד"ל כ"י כחצ ר' יונה שיעקב מלת עשתי אללו עד שתי (וכן מציא ג"כ גיזיותם צלוור שלו ואינו יודע מדוע נכתב זה ה"א פירסום כ"י צשרשיו ערך עשתי), ואם כן הוא התפיסה הראשונה של הצבאין לה מקום כלל. — 189) מלות מעלה ומועה הם משמעות המולערכפים וכשהם נופלים על המספרים ישמשו צאופן שהמספר צמוותו גדול נחצבו עליה עליו כמו כן צמעה, עד צמד"מ מספר י"ב לפי צמוותו יתח גדול ון עשרה ממוותו של מספר י"א הוא ג"כ יתח עליון צמדכנה ממספר י"א בהפך מדעת כ' יונה ש"י"א עולה על י"ב. — 190) בכלל מקום שחכר צחורה קשור המאלמר הזה אינו מורה על מי צמוותו פחותים מנעשים כ"א נוספים על מספר זה. א"כ מלת על צמסכרים נופלת על צחום המספר לא על מעוטו. — 191) בכ"י: עשתי עשרה. לא לצד שימלא הקשור של מלת עשתי עם עשרה כשהמספר ון נקבה, אלא גם נקשורו עם עֶשֶׂר לנקסר זכר, כמו עשתי עשר יוס (במד' ז' ע"ג), ואם מלת עשתי מורכבת ון על ושת"י היא לכך להיות לזכר עֲשָׂתִי עשר = על שני. — 192) עֲשָׂתִי הוא מהנפחד עֲשָׂתִי שהוא לשון מחשבה ועשיון. ואע"כ כאלו צדך אגב שגם צוללת עֲשָׂתִי (שן שה"ה י"ד) החיוו צה צשר כדעת הח' ביזיותי ע"ה אעפ"י שהיא משמעת לשון נקבה (יעוינן צשרשיו) אבל לא כדעת הח' פירסום כ"י שאומר צשרשיו: ענוועודער צת ווייבליצ"ע ענדווג, אדער אוריס עֲשָׂתִי, וי"א מְשָׂרֶת אוריס מְשָׂרֶת כ"י שאומר צשרשיו: ענוועודער לפי שאז היה לזכר עֲשָׂתִי ע"ד פחת ח' פחת וכן מְשָׂרֶת מְבַצֵּת מְשָׂתִי לזווחווענגעלעגנען לפי שאז היה לזכר עֲשָׂתִי ע"ד פחת ח' פחת וכן מְשָׂרֶת מְבַצֵּת מְשָׂתִי

והוא לשון רבים¹⁹³ כמעט: חֲשׁוֹבוֹת רבים¹⁹⁴ (קבלה ז' כ"ט). ויפלי חֲבָלִי מנשה עשרה¹⁹⁵ (יהושע י"ז ה). וזאת המלה בגזרת עֲשֵׂתְנָתִי (פ' קמ"ד) לְעֲשֵׂתוֹת שֶׁאֵינָן (לויב י"ג ה) אולי יתְעַשֵּׂת האלים לנו (יונה ב' ו') וכמוהו יחֲשַׁב־לִי¹⁹⁶ (פ' מ"י ח) ובלשון ארמי: מלכא עֲשִׂית (דניאל ו' ד') וסבת היות ככה במספר הזה, בעבור היות עשרה אחד בכללים, וברצונם לסמוך אחד האחדים לאחד העשרות נראה כמו שני מספרים, ע"כ יאמר לומר ולנקבה עֲשֵׂתִי¹⁹⁷, ומשפט הלשון לאמר שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֵה שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה¹⁹⁸, ומצאנו עֲשֵׂרָה וְחֲמִשָּׁה שקל¹⁹⁹

וכן כל השמות המולולמיים צפופין דין כולם צפתה (ויעיין לעיל הערה 18) — ¹⁹³ בא צקשור עם מספר עשרה צמניכות הרצים מן הנספר. עֲשֵׂתִים ע"מ מְלָכִים מְלָכִי, ודגש הקל צמני צמניכות יגזר כדל' אחר אות השקיקה כמו וְנִסְבְּיָהֶם. — ¹⁹⁴ ר"ל הוכחת המלה כהוראת חֲשׁוֹבוֹת לשון חמשה. — ¹⁹⁵ ומשקל המלה כמשקל חֲבָלִי חמשה. והנה היעז דקדק הרב צנולה זו, ודעת ר' יונה ז"ל אינה שזה לשם לב עליה. וזה נחזק לי נוסח הנקוד הבצלי עם הבצליים שמשו שרש מלה זו עֲשָׂה, כי הנה מלאחי צו בכל המקומות צירוני' וצמני' וצמני' שמהם הם מלה עֲשֵׂתִי ונוקדה כמו אללו צנקהד העברי עֲשֵׂתִי = עֲשֵׂתִי (עייין לעיל ד' 57, 60) דהיינו העיין צפתה חטוף כמי והשי"ן

צפוא נח ככל המוכים מן השמות הקבוליים שהן מְלָכִי = מְלָכִי לא שאלה אות השקיקה ודגש צ"ד כפ"ס דד'ק, כמו פס"ה, ואילו היה כדעת ר' יונה ז"ל שהיא מלה מוככסת מן על ושתי' היה נקודו הבצלי

עֲשֵׂתִי = עֲשֵׂתִי דהיינו העיין צפתה חטוף דגושי' והשי"ן צמירק חטוף דגושי' ושייה צד"ס (עייין לעיל הערה 42). — ¹⁹⁶ בבי"י יחשוב לו. ומלה וכמוהו סקרה והוספיהה אפסבאל. ור"ל עיין יתעשה האלים לנו הוא: יפנה ונחשבהו והפגמחו אלינו. וא"כ מלה עשתי שהוא גזר הפעל הזה לה ג"כ עיין חמשה, וזה עמני שהמספר הוא הלאשון שבו החמיל פעולה החמשה לצמני האחדים עם העשרות, כי המספרים הקדומים ידעם האדם צלי לזכך לנחשה כלל ע"י האלצעות והס פשוטיים, אבל נאחד עשר ואליך מוככמים מוספר עשרה של האלצעות ונחזק האחדים צמחשה אליו וההככזה ופעולה החמשה, וכן כהצ ג"כ צפירושו ליונה: יתעשה כמו אצדו עשהונושיו וכמוהו עשתי עשר צעזר שזה המספר הוא כמו שכי שצנכות כלל ופרעו. וכמוהו אלהים (ז"ל אדני) ישצ לי, עכ"ל. — וא"כ עעם הקניכות עשתי עשך, שצנכות של עשך כלומר ממספר זה ואליך חמיליים המספרים ע"י שצנן האחדים עונו ע"ד החכור Addition ולפיכך המלה צלשון רבים. וכל זה המלאח נמלה ג"כ בס' הלכות וצפירושו לפי נשא צמחשה הלשון יוסר. — ¹⁹⁷ אינן צל נכש מלה עשתי עשך שכבר עשהו קודם לזה, אלא דעחו לפרץ שאלה השואל: מה לנו ולהפילוקופיה הזאת, ולמה לא נקחמק צמלה אחד עשר אחת עשרה? ע"י משיב שהיה זה מפני שהעשרה הוא אחד בכללים והאחד הוא אחד צמניים וכשיוקנך האחד הפרעי אל אחד הכללי יתחול כג' מספרים עונים שהצ' מנאכר אל הראשון כמו כל קניכות דעלמא עד שיהיה עיין אחד עשך כענין של העשרה. ולכן השחמשו ג"כ צקשור עשתי עשך להוראת מספר אחד שהוא י"א. והכתיב הרב ז"ל עלנו צדוקה זה דכרכו נקש עעם וקנה לכל דבר יהיה העעם כעעם לצד השמן או ככיר חלמות, ואלי אח דעחו פרשתי, כפי מה שצרכה לי, ואפשר טעמי' צכוותו. — ¹⁹⁸ ר"ל האחדים קודם העשרה. ולזכר צמכר לרוב ופעם צמניכות. ולנקבה צמניכות דוקא. — ¹⁹⁹ בבי"י: ומלאנו חמשה עשך שקל. — ודכך הרב כשיאמר ו מ ל א ו

(יחזקאל מ"ה י"ג) ואין הטעם חמשה עשר רק זה מספר למשקלים שונים. ואין פירושו המנה מאה²⁰⁰, ואם זאת המלה ידועה ככה²⁰¹ בלשון קדמונינו ז"ל, כבר אמרו לשון תורה לחוד ולשון משנה לחוד. ומלת עֲשִׂים היתה ראוי הרי"ש להיות פתוח²⁰², בעבור שהוא שם שני עשרות כאשר שלשים שלשה עשרות וככה עד תשעים, ואלו עשו כן להיות כמו החברים שהם עד תשעים על בנין לשון זכר כי הם יו"ד מ"ם לזכרים ולנקבות²⁰³. אמרו: עד יום האחד ועשרים (שמות י"ג י"ט) לחמשים ושנים יום²⁰⁴ (כמני' ו' ע"ו) ולא יתכן

או ו כ מ ל א ח כולה להעיר על דבר זה ויולא מהכלל, וזה החכור של האחדים עם עשרה הוא צמחה של כמנהב כי צמה מלה חמשה אחר עשרה, ולא די לנו זה הלכר עד צמחה צול"י החכור ע"ד העשרות כמו עשכים ושלשה. לכן מפרש צמחה אין זה מספר אחד (15) אלא צ' המלות מוכות על מספרים עונים כלומר עשרה למוד וחמשה למוד. והנה החכור הוא כך: והשקל עשכים גכה, עשכים שקלים, חמשה ועשכים שקלים, עשרה וחמשה שקל המנה יהיה לכס. ומפרש רש"י ז"ל עפ"י חכמונו של היוכין שורה לצעות מן המנה, שמשקלו פ' שקל, שלשה משקלים, משקל שלישהו (עשכים) ומשקל רצעי (חמשה עשך) ומשקל מנה של חול (דהיינו כ"ה שקל) שהן צין כולם פ' שקל והוא המנה. והרב ז"ל מנאין צפירושו זה, שא"כ היה לו לכתוב וחמשה עשך שקל כמנה, לפיכך חושב הוא שמה של יחזקאל לא היה אלא חמשה מדומה (Eine fingirte Mänze) דהיינו שהיה קודם מנה ללכנעם משקלים, למשקל של עשכים שקל ושל כ"ה ושל עשרה ושל חמשה צמח שהם פ' שקל. ולפי שלדעתו חלקי המנה לרצעה א"כ פ"י עשרה וחמשה שקל כאלו חכור עשרה שקל וחמשה שקלים, וזהו אמרו: ואין העעם חמשה עשך, כלומר אין זה משקל אחד של ע"ו, רק זה מספר למשקלים עונים, צ' משקלים עונים לצי' משקלים עונים, משקל של עשרה ומשקל של חמשה. וכבר הודעתו צהעתי צהעתי צהעתי זה הציחוק שצמחי זה הציחוק זה כ"ו או י"ח עכים. ואח"כ ראינו צכרס חמד ע' ל' 64 שגם הפ' גייגער כ"י חקן העגושים שצכ"י שלו כמו שצקנתי אבי וגם פירש המלאח כמו שפירשתי אבי, עם שפירושו צמיה קלה. ושמה"ז. — ²⁰⁰ בבי"י: ואין פירש המלה מאה. וחקניו צכקל עפ"י החיקון הקודם כלומר המנה הנכזר עם צמקון אין פירושו מאה דיכנין או חזים כאלה כהוב חובו חובו כך צדכרי כ"ל לרוב כמו, מנה לי צידך והלה חומר אין לך צדי אלא חמשים חז. כי ידוע שצ' מיני מנה היו אחד של חול צעל כ"ה שקלים או מאה חז והוא הנכסו ג"כ צדכ"ל. והצ' מנה של קודש, ולו כפלים משל חול דהיינו חמשים שקל או צ' מאות חז. וצייני יחזקאל הוקיפו עוד י' שקלים עד שהיה צעל עש"ם שקל או צ' מאות חז. ולזה כיון הרב צמחו ואין פירש המנה מאה כלומר מאה חז כי איננו מנה של חול כלומר. — ²⁰¹ בבי"י: בפה. וכלונו אף שצדכ"ל ידועה זאת המלה מנה כך דהיינו צעל מאה חז מ"מ החכור לא כיון אל זה המנה של חול כ"א לשל קודש, ואין לרמות לשון חוכה ללשון חמשים. — ²⁰² עֲשִׂים צכצ"י חובי צעזר שהוא עם לשני עשרות. — ²⁰³ בבי"י כי הם מ"ם וכו'. — וצמדי להשוות מספרי העשרות צמנעט נקדו עשכים כמו שלשים וכו' עד חשעים, ואין ראוי שיוצרו צדכרי ככילו היו ונכתי הלשון עושים כן צכוונה להשוות המספרים צכריאחס כי מה צלע להם צזה, אלא שכן כהייתה צמחה העשרות צפי המנון, ולפי שהוכגל צכריאחס שאל העשרות צלשון רבים ולא צוביני הוכגל ג"כ צכריאחס עשכים אגב שיעפעל דלישניו. כך. — ²⁰⁴ זה הוא כלל צפני עלונו, וכלונו צמכור האחדים עם העשרות כשאין לנו להקדים חיזה וקמכר שכלה לצמכור ולמכרן

(217) שלשלת אלפים עד השערת אלפים. ולא יתכן לחסר התי"ו (218). ומצאנו הכרה שאולי פאלקיו ודוד ברבבותיו (ש"ס י"ח ז'), ולא מצאנו מוזאת הנזרה מלה מצטרפת בפעלים רק מאליפות (ס' קמ"ד י"ג) המעלה החמישית הרבבות עשרת אלפים (219) על לשון נקבה רבבה כצמח השדה. (יסק"ו י"ד) נתנו לדוד רבבות (ש"ס י"ח ס'), ולסמוך: (220) רבבות אלפי ישראל (במד' י"ד ל"ו), ומעם רבבותיו (ש"ס י"ח ז') אליו. (221) והנה הזכיר הכתוב המעם שבמעם שאול לכבודו. כי זאת המלה כמו ויך י"י בעבורו (222). ולא יתכן לפרש בו בדרך אחרת, ומלת רבבה לזכר ולנקבה: ויאמר רבתיים (223) (ס' ק"ס ש"ס) שתיים רבבות. ומצאנו (224) ארבע רבוא (עזכ"ב י"ז) וזאת המלה מגזרת רבא. ומעם: רבבות אלפי ישראל (במד' י"ד ל"ו) ערוכות על אלפים (225). ומעם: צאננו מאליפות מרבבות (ס' קמ"ד י"ג) מאליפות פועלות. כי מרבבות הם פועלות. שצאננו שנחשוב שתלדנה (אלפים) (226) בך אותם השם עד שתלדנה רבבות בכח חפץ השם לא בדרך התולדות. —

זה הספר נשלם, שבה לאל בורא עולם. —

עשירי דהיינו (4) והיוסון שחכסו עד"ו מלת שבעתים (ישע' למ"ד כ"ו) צלוסן שיהיה מוננו (7) = 348 עיין לעיל הערה 148. — (217) בכ"י מסרה מלה זכר, ולנו, יהיה השם הנספר זכר או נקבה האחרים לעולם צחי"ו (ה"ה כה"ב) בקוף, שהוא בעקפכים קינן הזכרים) והעעם הוא מניי שהאחרים אינם מניי אה הנקפכים כ"א האלפים וחלף הוא לשון זכר. ולכן יאמר שלשה (או שלשה) אלפים איש ובי"כ שלשה (או שלשה) אלפים אשה. — (218) אן ה"ה"א. — (219) ר"ל עעם רבבה הוא עשנה אלפים. — (220) בכ"י: ולשון ולסמוך. והשמעתי מלת ולשון. — (221) רצה הכנ לומר שכיניי על מלת רבבותיו עז אל דוד ועיין הכתוב הוא לדעתו שהקב"ה קצב שיעלו ע"י שאול אלפים וע"י דוד רבבות. והיו כולות הנשים הושמקות לכנזי בזה שדוד יוחר משני אללו יחצק משאול. — (222) מלת הכה שאול איננה כשעועה שהוא בעלנו הכה אלפים שזה גוזמל אלל שעל ידו נקבה זלח הקנה מהעם כאלו כתוב ויך ד' בעבורו. ולכן כעס כי נקנה לכבודו. — (223) בכ"י: רבתיים. — (224) בכ"י: ומצאו. — וכולה להעיר שנמלל זה הענין בי"כ על משקל אחר ומשכש אחר והיא רבוא משכש רבא = רבב. והנה כמלא מן רבב בי"כ זה המשקל אלל שהוא בלל אלף רב (דה"א כ"ע ז' וינה ד' ב') ומוננו הכניס רבות (נחש"ו ג' מ"א). והזוגיי רבותים, אבל מן רבוא בלל הכניס רבואות (דניאל י"א ז'). — (225) הכצות וכוונות על האלפים (10000 × 1000) והוא ע"ד הפלגה כלומר שיהי השם אה כל ישאל כמה שיהיו ואפילו עשנה אלפי אלפים. ועיין פיראזו על החוכה. ועעם מלת ערוכות אללו עיין לעיל הערה 216. — (226) בכ"י מסרה מלת אלפים והוספתיה עקבאל. כלנו שאין צ' הפעלים מועיין אחד עד שהיה הכוונה שהלחן תלדנה אלפים וכצות שהכי מאליות מהפעיל ומרבבות מהפעל אלל מלת מאליפות הוא שה"ה למלת לאכנו והכוונה הלחן שחשוב אותן היותן מולידות אלפים ישנו ללדנ רבבות. וכעין זה פירש ג"כ בזהלים. —

תם

הוספה על פירוש לספר "יסוד מספר" של אבן עזרא

יסוד מספר צד 152 ועד 157 : ורבע הקב (מ"ב, ו' כ"ה), ומספר את רבע ישראל (כפדכר כ"ג יו"ד). וכתוב רבוע יהיה (שמות כ"ו א') ואם הוא פועל הוא כמו מרבע, והנה מצאנו הכנין הקל מזה הטעם. הכנין הכבוד : מרבעה לא עגולה (מלכים א' ז' ל"א). והטעם שלשה צורות מרובע על עגול שהוא פי המכונה.

והנה כמאמר האחרון : "והטעם שגשו צורות מרובע על עגול שהוא פי המכונה" קשה להבין הוראת המלה צורות, ומה איפוא המה שלוש הצורות? — אולי יחשוב הכותב וירמוז על שלוש המלות שקדמו (1 "רבע, 2 רבוע, 3 מרובע", הכאים על שלושה משקלים נבדלים וענין צורות אצלו הוא אחד עם משקלים. ובצורה הראשונה: רבע הקב ענינו, לפי דעתו מדה מרובעת הצלעות (קוואדראט פלעכונעם קערפערמאס, או קובוס); וכן: "רבע ישראל" ענינו מחנה ישראל שחנו בסדר מרובע. והצורה השניה: "רבוע; והצורה השלישית מרבע. ויוסיף הרב: והטעם שלש הצורות (הוא) מרובע על עגול (כמו) שהוא פי המכונה. רצונו כזה ששלוש הצורות: "רבע, רבוע, מרובע" אין ענינם מרובעים ארוכים, כעין הצורה הכה ארבע הקרנות בלבר אלא כעין המרובע הנכון הנרשם סביב העגול (הנקרא בלע"ן קוואדראט (ולא רעכטעק) כמו המרובע (שהיה) על פי המכונה.

מ. א. גאלדהארדט

דען 19 טען אוינסט.